

คู่มือแนวทางการปฏิบัติ

สำหรับส่งเสริมและคุ้มครอง

สิทธิมนุษยชน

กรณี การชุมนุมสาธารณะ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มิถุนายน 2567

www.nhrc.or.th

คู่มือแนวทางการปฏิบัติสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีการชุมนุมสาธารณะ

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คู่มือแนวทางการปฏิบัติสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีการชุมนุมสาธารณะ

ISBN (e-book): 978-616-8274-28-6

ที่ปรึกษา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้จัดทำ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

120 หมู่ที่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ 02 141 3800 โทรสาร 02 143 9566

สายด่วนร้องเรียน 1377

www.nhrc.or.th

สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานชิ้นนี้ ใช้สัญญาอนุญาตของครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)

แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกับต้นฉบับ (CC-BY-NC-SA)

คำนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ในฐานะองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบาทหลักในการเฝ้าระวัง ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะในห้วงเวลาที่มีการชุมนุมสาธารณะ

กสม. ตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทุกฝ่าย โดยได้ติดตามสถานการณ์ ร่วมสังเกตการณ์ การชุมนุม ประสานการคุ้มครองและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการดูแลการชุมนุมสาธารณะ รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือผู้จัดการชุมนุมและผู้ร่วมชุมนุมซึ่งอาจมีเด็กและเยาวชนเข้าร่วมการชุมนุมด้วย ฉะนั้นทุกฝ่ายมีหน้าที่ร่วมกันในการบริหารความปลอดภัยสาธารณะ เพื่อประกันเสรีภาพในการชุมนุมและเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดเห็น ควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคมและคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

นอกจากนี้ กสม. ยังมีหน้าที่ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติตามความเหมาะสม เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิ หรือความผิดพลาดซ้ำอีก

การจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกรณีการชุมนุมสาธารณะฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชนที่สนใจ เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับ เสรีภาพในการชุมนุม ข้อจำกัด และแนวทางการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย และหลักการสิทธิมนุษยชนสากล โดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สำนักงาน กสม.) ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของ กสม. ได้รวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. อาทิ จากรายงานผลการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชน รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย รายงานผลการศึกษา "โครงการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการจัดการและการดูแลการชุมนุม สาธารณะ" และการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จากนั้นจึงนำข้อมูลมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ และจัดทำเป็นคู่มือฉบับนี้ขึ้น โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และจะเป็น ประโยชน์ต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยไปพร้อมกัน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำอธิบายคู่มือ

1.1 วัตถุประสงค์

การพัฒนาคู่มือฉบับนี้เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำไปถือปฏิบัติร่วมกัน และลดปัญหาช่องว่างของความเข้าใจที่ไม่สอดคล้องกัน โดยสรุปเนื้อหาสาระสำคัญอย่างกระชับเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ของกลุ่มเป้าหมายซึ่งครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทุกกลุ่ม ได้แก่ ผู้ชุมนุม เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อมวลชน ผู้สังเกตการณ์ เอกชน ประชาชนทั่วไป อาสาสมัคร ซึ่งทุกฝ่ายมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ “เด็ก” ในเอกสารฉบับนี้ หมายถึง บุคคลทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

1.2 การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติ

เนื้อหา : แนวทางการปฏิบัติในคู่มือฉบับนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลอ้างอิงตามหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ดีในการจัดการและการดูแลการชุมนุมสาธารณะตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กฎหมายภายในประเทศ และระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่งรวบรวมจากเอกสาร อาทิ

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
- เอกสารความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 37 (General Comment No. 37 on the right of peaceful assembly) ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) ประจำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังและอาวุธโดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles of the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials)
- แนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้อาวุธที่มีความรุนแรงต่ำในการบังคับใช้กฎหมาย (UN Human Rights Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement)
- เอกสารเรื่อง “การชุมนุมประท้วงที่ปลอดภัยและเสรี: การจัดการการชุมนุมที่เด็กมีส่วนร่วม” โดยองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund: UNICEF)
- หลักการสำหรับการบริหารจัดการการชุมนุมอย่างเหมาะสม 10 ประการ (10 Principles for the Proper Management of Assemblies)
- คู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563)
- รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ของโครงการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการจัดการและการดูแลการชุมนุมสาธารณะ โดยคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- เอกสารเรื่อง “หลักสากล หลักกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการควบคุมหรือสลายฝูงชน” โดยพลเอก กฤษณะ บวรรัตนารักษ์
- บทความเรื่อง “การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในประเทศไทย” ตีพิมพ์ในวารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 เมื่อเดือนมีนาคม 2564 โดยอาจารย์ ดร.พัชร นิยมศิลป์
- คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (Ethical Guideline and Self-regulation for Broadcasting)

การรับฟังความเห็น :

- ข้อมูลจากการประชุมเพื่อแสวงหาทางออกและจัดทำข้อเสนอแนะ กรณีสิทธิเด็กในสถานการณ์การชุมนุม (กรณีสามเหลี่ยมดินแดง) เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2564 และการประชุมติดตามผลความคืบหน้าการดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าว เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2564
- ข้อมูลจากการรับฟังความเห็นต่อ (ร่าง) คู่มือสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการจัดการและการดูแลการชุมนุมสาธารณะเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2566 และ 29 กันยายน 2566

การออกแบบและรูปภาพ : Canva Pro

1.3 การให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาคู่มือ

ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ สามารถให้ข้อเสนอแนะ แสดงความคิดเห็น หรือส่งคำถามมาได้ ตาม QR Code นี้ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาคู่มือต่อไปในอนาคต

ภาพปก:

ภาพบน © Kelly from Pexels via Canva.com
ภาพกลางซ้าย © Jacob Lund via Canva.com

ภาพกลางขวา © zimmytw from Getty Images via Canva.com
ภาพล่าง © Sean Kuma from Getty Images via Canva.com

01

สิทธิมนุษยชน

หน้า

- หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน 1
- เมื่อสิทธิมนุษยชนถูกรับรองให้เป็นสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย 2-5

02

การประชุม

- องค์ประกอบของ “การประชุม” 6-7
- ความสำคัญของการประชุมโดยสงบ 8
- พลวัตที่หลากหลายของการประชุม 9-13

03

กรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน

- ขอบเขตของ “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” ที่ได้รับการคุ้มครอง 14
- การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ 15-16
- การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน 17
- การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมตามกรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน 18
- ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ 19-21

04

ผู้มีส่วนได้เสีย

- ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ชุมนุม 22-23
- ผู้มีส่วนได้เสียการประชุม 24-28

05

การบริหารจัดการ-ก่อนชุมนุม

- การเสริมสร้างศักยภาพ 29
- การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวก 30-32
- สรุปรขั้นตอนตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 33-34
- ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ 35-36
- ข้อพึงปฏิบัติของผู้ชุมนุม 37
- ข้อพึงปฏิบัติของสื่อมวลชนและผู้สังเกตการณ์ 37

06

การบริหารจัดการ-ระหว่างชุมนุม

- ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ 38-45
- ข้อพึงปฏิบัติของผู้ชุมนุม 46
- ข้อพึงปฏิบัติของสื่อมวลชน 47-48
- ข้อพึงปฏิบัติของผู้สังเกตการณ์ 49
- ข้อพึงปฏิบัติของภาคประชาชน 49

07

การบริหารจัดการ-หลังชุมนุม

- การติดตามและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ในการชุมนุม 50
- ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของรัฐ 51-54
- การพิสูจน์ความจริง 55
- การทบทวนการปฏิบัติงาน 55

บทที่ 1

สิทธิมนุษยชน

บทนี้อธิบายถึงพัฒนาการและความหมายของสิทธิมนุษยชน รวมถึง
ความสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนที่มีการรับรองและคุ้มครองไว้ใน
กฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน
โดยอธิบายถึงภาระหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการเคารพ คุ้มครอง
และเติมเต็มเพื่อสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิตอย่างอย่างมีศักดิ์ศรี
มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ซึ่งการใช้อำนาจรัฐและการใช้สิทธิ
และเสรีภาพของประชาชนต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง

- หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน
 - พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน
 - สิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
- เมื่อสิทธิมนุษยชนถูกรับรองให้เป็นสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย
 - การเข้าร่วมเป็นภาคีของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน
 - การบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในกฎหมายไทย
 - สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองให้เป็นสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทย
 - การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน
 - การใช้อำนาจของรัฐ

หน้า

1
1
2
3
4
5
5

หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน

“สิทธิมนุษยชน” ยึดหลักการว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคโดยเท่าเทียมกัน

พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน

มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมจนพัฒนาเป็นรัฐ เกิดระบบการปกครองทำให้ประชาชนต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ปกครองแห่งรัฐของตน จากอำนาจที่ต่างกันจึงเกิดการเรียกร้องเพื่อคุ้มครอง “สิทธิของบุคคล” โดยอธิบายว่าเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน สิทธินี้ไม่อาจโอนให้แก่กันได้ ไม่มีผู้ใดล่วงละเมิดได้ เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือเรียกว่า “สิทธิธรรมชาติ” และผู้มีอำนาจปกครองจะต้องเคารพและกระทำการเพื่อให้บุคคลมีสิทธิเหล่านี้ เพื่อสังคมที่สันติสุข

ผลจากแนวคิดดังกล่าวทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เช่น การรับรองสิทธิของบุคคลในมหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) การประกาศอิสรภาพของมลรัฐอาณานิคมในทวีปอเมริกา แต่ในเวลานั้น แนวคิดดังกล่าวจำกัดเฉพาะการคุ้มครองแค่เพียงคนบางกลุ่ม ทำให้ทาสผิวสียังคงไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับคนผิวขาว หลายประเทศในยุโรปยังคงล่าอาณานิคมซึ่งละเลยที่จะคุ้มครองสิทธิของคนชนชาติอื่น และการก่อสงครามระหว่างรัฐยังเกิดขึ้นอยู่

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเกิดการร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลมากขึ้นเช่น การผลักดันให้ยุติการค้าทาสซึ่งมีพัฒนาการตามลำดับ จนกระทั่งเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีการสังหารชาวยิวในยุโรปจำนวนมาก การกระทำที่โหดร้ายทารุณและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นนี้ ทำให้ผู้นำประเทศตระหนักในการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุเช่นนี้อีก จึงได้จัดตั้งองค์การสหประชาชาติเพื่อดำเนินงานขึ้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 โดยที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองให้ประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ซึ่งแสดงถึงเจตนารมณ์ร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

สิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

UDHR เป็นตราสารระหว่างประเทศฉบับแรกที่วางมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษย์ โดยกำหนดร่วมกันถึงสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ต้องได้รับการคุ้มครอง เพื่อให้สามารถมีชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความมั่นคงและสามารถพัฒนาตนเองได้ โดยยอมรับว่าเป็นสิทธิของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชนซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

- เป็นสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด ไม่มีการให้ ชื้อ สืบทอดกันมา (inherent)
- เป็นสิทธิที่เป็นสากล คือสิทธิของมนุษย์ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติ เพศ ศาสนา หรือเหตุอื่นใด (universal)
- เป็นสิทธิที่ไม่อาจถ่ายโอนให้แก่กัน หรือไม่สามารถพรากไปได้ (inalienable)
- เป็นสิทธิที่ไม่อาจแยกออกจากกัน สิทธิทุกประเภทเชื่อมโยงส่งเสริมกันที่จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี (indivisible)

สิทธิมนุษยชนเป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ จึงไม่มีการให้คำจำกัดความ “สิทธิมนุษยชน” ไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติหรือข้อตกลงระหว่างประเทศใด เพื่อให้การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนเท่าทันต่อสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่เกิดปัญหาในการตีความขึ้น

เมื่อสิทธิมนุษยชนถูกรับรองให้เป็นสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย

UDHR จำแนกสิทธิมนุษยชนออกเป็นสิทธิต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำสิทธินั้นไปบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายภายใน และกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน เมื่อรัฐได้บัญญัติรับรองสิทธิในกฎหมายภายในหรือเข้าเป็นภาคีกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวแล้ว สิทธินั้นจะไม่ใช่เป็นเพียงสิทธิมนุษยชนเท่านั้น แต่ถือเป็นสิทธิตามกฎหมายซึ่งจะต้องมีผลบังคับ

การเข้าร่วมเป็นภาคีของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

คือ การยอมรับข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาซึ่งก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายระหว่างประเทศ โดยองค์การสหประชาชาตินำสิทธิใน UDHR มาจำแนกอธิบายและกำหนดวิธีการคุ้มครองสิทธิไว้ในสนธิสัญญาแต่ละฉบับ ซึ่งเป็นการวางหลักการและมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อให้รัฐต่าง ๆ นำไปใช้ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมี 8 สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคีอย่างสมบูรณ์

- (1) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
- (2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- (3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- (4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- (5) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ
- (6) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
- (7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ
- (8) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ

การเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีทางกฎหมายต่อรัฐที่จะต้องปฏิบัติตาม

“พันธกรณี” หมายถึง ภาระหน้าที่รับผิดชอบของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่อยู่ในประเทศ ตามที่ยอมรับไว้ในสนธิสัญญานั้น ๆ ซึ่งจำแนกการใช้อำนาจของรัฐออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- การตรากฎหมาย โดยหน่วยงานและฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น รัฐสภาและสมาชิกรัฐสภา
- การบังคับใช้กฎหมายหรือนำนโยบายที่รัฐสภาเห็นชอบไปปฏิบัติ โดยหน่วยงานฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครอง เช่น รัฐบาลและคณะรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ทหาร
- การตีความกฎหมาย โดยหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ เช่น ศาลและผู้พิพากษา

ผู้มีหน้าที่ (duty bearer) ตามพันธกรณีลำดับแรก คือ “รัฐ” เนื่องจากรัฐได้รับมอบอำนาจมาจากประชาชนจึงต้องใช้ อำนาจเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนให้แก่บุคคลทุกคน

ภาระหน้าที่ 3 ด้านตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

- **การเคารพ (respect)** รัฐต้องไม่ใช้อำนาจกระทำหรือละเลยการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชน รวมทั้งไม่แทรกแซงการใช้สิทธิของประชาชน
- **การคุ้มครอง (protect)** รัฐต้องคุ้มครองบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิจากบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นใด โดยรัฐต้องมีมาตรการแก้ไขและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น มาตรการทางกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม ที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐ มาตรการเยียวยาความเสียหายเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- **การเติมเต็ม (fulfill)** รัฐต้องดำเนินการเชิงรุกในการรับรองหรือประกันสิทธิของประชาชน โดยมีมาตรการทางด้านนโยบาย มาตรการทางกฎหมาย หรือการดำเนินการใด ๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ถึงสิทธิของตนได้อย่างเต็มที่ เช่น การรณรงค์ให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน มีงบประมาณที่เพียงพอและมีหน่วยงาน ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนมุ่งสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนแก่**ผู้ทรงสิทธิ (right holder)** ซึ่งหมายรวมถึงบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นพลเมืองของรัฐนั้นหรือไม่ก็ตาม และผู้ทรงสิทธิสามารถเรียกร้องต่อรัฐเพื่อการสิทธิของตนลง และดำเนินการใด ๆ เพื่อส่งเสริมให้ได้รับสิทธินั้นอย่างเต็มที่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

“มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

บทบัญญัตินี้กำหนดการคุ้มครองปัจเจกบุคคลที่อยู่ในประเทศไทยเพื่อเป็นหลักประกันการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลทุกคนตามหลักสากล ซึ่งหมวด 3 ของรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้ด้วย

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Human Dignity)

คือ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน และต้องปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง และจะปฏิบัติเหมือนบุคคลนั้นเป็นสัตว์หรือสิ่งของไม่ได้

“สิทธิ” (Right)

คือ อำนาจของบุคคลในการกระทำเกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่น รวมถึงการเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำหรือละเว้นการกระทำใดเพื่อประโยชน์ของตน ซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่มาจากการรับรองและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้น เพื่อให้บุคคลสามารถใช้หรือเข้าถึงสิทธิได้โดยไม่รบกวน ขัดขวาง หรือแทรกแซงการใช้สิทธิของผู้อื่น รัฐจึงมีหน้าที่ในการเคารพ ปกป้องคุ้มครอง และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงสิทธินั้น รัฐจะต้องไม่ใช้อำนาจกลั่นแกล้ง จำกัดหรือแทรกแซงสิทธิโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือเกินจำเป็น รัฐยังมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิจากบุคคลอื่น และต้องจัดหามาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธินั้นได้ ขณะเดียวกันประชาชนยังมีสิทธิเรียกร้องต่อรัฐให้ดำเนินการตามหน้าที่ในการเคารพ ปกป้อง คุ้มครอง และส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของประชาชนด้วย

“เสรีภาพ” (Liberty)

คือ อำนาจของบุคคลที่เป็นอิสระในการตัดสินใจว่าจะกระทำการหรือไม่กระทำการอันใดตามความประสงค์ของตนเอง โดยไม่มีการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่นซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่มาจากการรับรองและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลจึงสามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นไม่รบกวน ขัดขวาง แทรกแซง หรือจำกัดการใช้เสรีภาพของตน ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการเคารพและปกป้องคุ้มครอง รัฐจะต้องไม่ใช้อำนาจจำกัดหรือแทรกแซงเสรีภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือเกินจำเป็น รัฐยังมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองไม่ให้มีการแทรกแซงเสรีภาพจากการกระทำของบุคคลอื่น

“ความเสมอภาค” (Equity)

คือ หลักพื้นฐานว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันจากความเป็นมนุษย์เหมือนกัน บุคคลจึงต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐเพื่อให้บุคคลสามารถใช้หรือเข้าถึงสิทธิอย่างเสมอภาคกัน ซึ่งเป็นหลักการที่รับรองและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลจึงสามารถเรียกร้องไม่ให้รัฐใช้อำนาจในการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจากเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศสภาพ อายุ ความพิการ สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือเหตุอื่นใด ความเสมอภาคไม่ได้หมายความว่าบุคคลต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนกันทุกคน แต่เป็นการสร้างโอกาสให้บุคคลเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานได้เหมือนกันทุกคน เนื่องจากระดับอุปสรรคที่ขวางกั้นการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องมีมาตรการพิเศษเพื่อให้บุคคลบางกลุ่มที่มีอุปสรรคมากกว่าสามารถเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพในระดับเดียวกับทุกคนจึงถือว่าความเสมอภาค

สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองให้เป็นสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทย

- สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
- ห้ามการจับกุม คุมขัง คั่นตัวโดยพลการ
 - ห้ามทรมาน หรือลงโทษที่โหดร้าย
 - ห้ามบังคับเป็นทาส และห้ามค้าทาส

สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษา

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว

สิทธิในการถือสัญชาติและห้ามเนรเทศโดยพลการ

สิทธิที่จะต่อสู้คดีในชั้นศาล และได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

สิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก

สิทธิที่จะได้รับการเยียวยา

สิทธิที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง และสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะ

สิทธิในการได้รับและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การสื่อความหมาย เสรีภาพทางวิชาการ

เสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน

เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในความคิดและความเชื่อ

เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกัน

เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่

เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

เสรีภาพในการรวมกลุ่ม

เสรีภาพในเคหสถาน

เสรีภาพในการประกอบอาชีพ

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี

สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ

สิทธิในการศึกษา

สิทธิในการทำงาน และสิทธิแรงงาน

สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ

สิทธิในสุขภาพ

สิทธิในการมีที่อยู่อาศัย

เมื่อกฎหมายภายในรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนย่อมทำให้เกิดสภาพบังคับ เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนต้องถือปฏิบัติ และเมื่อประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนย่อมทำให้เกิดพันธกรณีต่อรัฐที่จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์มาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญานั้น ๆ ด้วยเช่นกัน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560

**“สิทธิมนุษยชน หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค
ของบุคคล บรรดาที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือ
ตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม”**

การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของสิทธิและเสรีภาพ (right holder) ยังมีหน้าที่และความรับผิดชอบ
ที่มาพร้อมกับสิทธิและเสรีภาพนั้น กล่าวคือ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมทำให้เกิดหน้าที่แก่บุคคล
ที่จะต้องไม่รบกวนหรือขัดขวางการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้น และบุคคลจะต้องไม่ใช่สิทธิหรือเสรีภาพเกินส่วน
หรือใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่นและประโยชน์ส่วนรวมซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและ
สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอย่างสอดคล้องกันว่า
“ประชาชนต้องไม่ใช่สิทธิและเสรีภาพไปในทางที่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ
ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น”

การใช้อำนาจของรัฐ

รัฐธรรมนูญและสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนกำหนดขอบเขตการจำกัดสิทธิและ
เสรีภาพของประชาชนไว้เพื่อไม่ให้รัฐใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามอำเภอใจ ดังนี้

- (1) รัฐจะใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ต่อเมื่อ
รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อำนาจกระทำเช่นนั้น
- (2) รัฐต้องไม่ใช่อำนาจเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย
บัญญัติเงื่อนไขและขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐไว้

เมื่อรัฐสามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยใช้อำนาจตามกฎหมายเท่านั้น การตรากฎหมายที่มีผลเป็น
การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจึงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- กฎหมายต้องบัญญัติเงื่อนไขในการใช้อำนาจของรัฐไว้อย่างชัดเจน
- กฎหมายต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและความจำเป็นเมื่อคำนึงถึง
ประโยชน์ของรัฐหรือสังคมโดยรวม
- กฎหมายจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้
- กฎหมายต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

บทที่ 2

การชุมนุม

บทนี้อธิบายถึงความหมายและองค์ประกอบของการชุมนุม
ตามมาตรฐานสากล บทนิยามตามกฎหมายไทย และ
ความสำคัญของการชุมนุมโดยสงบ การชุมนุมที่เด็กมีส่วนร่วม
รวมถึงบริบทเฉพาะของการทำหน้าที่นักปกป้องสิทธิมนุษยชน
ตลอดจนพลวัตที่หลากหลายของการชุมนุม

เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง

	หน้า
• องค์ประกอบของ "การชุมนุม"	6
- นิยามการชุมนุมสาธารณะตามกฎหมายไทย	7
• ความสำคัญของการชุมนุมโดยสงบ	8
• พลวัตที่หลากหลายของการชุมนุม	
- แฟลชม็อบ	9
- การชุมนุมในพื้นที่สาธารณะ	9
- การชุมนุมในพื้นที่เอกชน	10
- การชุมนุมในพื้นที่ออนไลน์	10
- การชุมนุมในพื้นที่สถานศึกษา	11
- การชุมนุมแบบไร้แกนนำ	12
- ระดับการก่อตัวทางความคิดของคนในสังคม (การสื่อสาร - การถกเถียง)	12
- การชุมนุมที่เด็กมีส่วนร่วม	13

การชุมนุม คือ การรวมกลุ่มของบุคคลเป็นการชั่วคราว โดยมีเจตนาที่จะแสดงออกเพื่อเป้าหมายเดียวกัน

องค์ประกอบของ “การชุมนุม”

“การรวมกลุ่ม”

การชุมนุมต้องมีการรวมกลุ่มของบุคคลมากกว่า 1 คน ดังนั้นการเรียกร้องคนเดียวจึงไม่ถือเป็นการชุมนุม อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องคนเดียวเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้เสรีภาพในการแสดงออก

“เจตนาร่วมกัน”

การชุมนุมเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลซึ่งมีเจตนาร่วมกันเพื่อเป้าหมายบางประการ เช่น

- เพื่อผลักดัน แสวงหา สร้างแนวร่วมสนับสนุนหรือคัดค้านแนวคิดในประเด็นที่ถกเถียงกัน
- เพื่อร้องเรียนปัญหาความเดือดร้อน
- เพื่อการแสดงออก การแสดงจุดยืน การแลกเปลี่ยนทางความคิด
- เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มบุคคล
- เพื่อความบันเทิง วัฒนธรรม ศาสนา หรือวัตถุประสงค์ทางการค้า เช่น การชุมนุมเพื่อระลึกถึงวันชาติ
- เพื่อเฉลิมฉลอง

“การแสดงออกร่วมกัน”

การชุมนุมต้องมีการแสดงออกของบุคคลร่วมกันซึ่งเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ เช่น

- การเดินขบวน (demonstrations)
- การเดินขบวนเพื่อแสดงจุดยืนที่เห็นต่างจากการชุมนุมอื่นที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาและสถานที่เดียวกัน (counter-demonstrations)
- การเคลื่อนขบวนของกลุ่มคนหรือยานพาหนะไปในทิศทางเป้าหมายเดียวกัน (processions)
- การประชุมสาธารณะของกลุ่มบุคคลขนาดใหญ่เพื่อสนับสนุนแนวคิดร่วมกัน (rallies)
- การประท้วงในลักษณะของการปฏิเสธที่จะออกจากอาคารสาธารณะจนกว่าข้อเรียกร้องจะได้รับการแก้ไข (sits-in)
- การประท้วงของลูกจ้างอยู่นอกอาคารและแจ้งไม่ให้บุคคลเข้าไปในอาคารจนกว่านายจ้างจะแก้ไขปัญหา (pickets)
- การประท้วงปิดถนน (roadblocks)
- การประท้วงนัดหยุดงาน (strike) หรือการนัดหยุดเรียน (school strike)
- การเข้ายึดอาคารหรือพื้นที่สาธารณะ (occupations of buildings)
- การรวมกลุ่มอย่างฉับพลันเพื่อแสดงออกบางอย่างร่วมกันเป็นระยะเวลาสั้น ๆ (flash mob)
- การรวมตัวจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ เช่น การรวมตัวจุดเทียน (candlelit vigils)
- การรวมตัวอ่านแถลงการณ์ของประชาชน

“พื้นที่ชุมนุม”

การชุมนุมอาจเกิดขึ้นทั้งในพื้นที่ทางกายภาพโล่งแจ้งหรือในร่มครอบคลุมทั้งในพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่เอกชน รวมถึงการเข้าร่วมและการเตรียมการชุมนุมทางไกลในพื้นที่ออนไลน์หรือการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ

“ระยะเวลาการชุมนุม”

การชุมนุมเกิดในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งเป็นที่ได้ทั้งระยะเวลาเป็นรายชั่วโมงหรือค้างคืนในพื้นที่ชุมนุมหลายวัน

"การชุมนุมต้องมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกันของบุคคลหลายคนเป็นการชั่วคราว และมีวัตถุประสงค์อันเฉพาะเพื่อแสดงออก"

นิตินามการชุมนุมสาธารณะตามกฎหมายไทย

“การชุมนุมสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 4

คือ การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง สนับสนุน คัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็น ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยแสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถร่วมการชุมนุมนั้นได้ ไม่ว่าการชุมนุมนั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่

ที่สาธารณะ คือ “ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์หรือสงวนไว้ เพื่อประโยชน์ร่วมกันหรือที่หน่วยงานของรัฐมิได้เป็นเจ้าของแต่เป็นผู้ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ บรรดาซึ่ง ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ รวมตลอดทั้งทางหลวงและทางสาธารณะ”

การชุมนุมสาธารณะ คือ การชุมนุมในที่สาธารณะซึ่งไม่ว่าจะเป็น บุคคลใดก็สามารถเข้าร่วมได้ และไม่เป็นการชุมนุมที่อยู่ในเงื่อนไข ได้รับการยกเว้นตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

รูปแบบการชุมนุมที่ไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

1. กรณีที่ไม่ใช่การชุมนุมสาธารณะตามบทนิยาม (มาตรา 4)
 - (1) การชุมนุมในพื้นที่ส่วนบุคคล
 - (2) การชุมนุมในที่สาธารณะ แต่จำกัดบุคคลที่จะเข้าร่วมการชุมนุม
2. กรณียกเว้นไม่ถือเป็นการชุมนุมสาธารณะตามกฎหมาย (มาตรา 3)
 - (1) การชุมนุมเนื่องในงานพระราชพิธีและงานรัฐพิธี
 - (2) การชุมนุมเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมตามประเพณี หรือตามวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น
 - (3) การชุมนุมเพื่อจัดแสดงมหรสพ กีฬา ส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือกิจกรรมอื่นเพื่อประโยชน์ทางการค้าปกติของผู้จัดการชุมนุม
 - (4) การชุมนุมภายในสถานศึกษา
 - (5) การชุมนุมหรือการประชุมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการประชุมสัมมนาทางวิชาการของสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทางวิชาการ
 - (6) การชุมนุมสาธารณะในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึกและการชุมนุมสาธารณะที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

การประชุมโดยสงบ เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคม ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีความสำคัญต่อ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุนิยม

ความสำคัญของการประชุมโดยสงบ

การประชุมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เศรษฐกิจ สังคม กล่าวคือ

- การชุมนุมส่งเสริมให้ประชาชนได้แสดงออกร่วมกันถึงแนวคิดและความคาดหวังในฐานะพลเมืองของรัฐ รวมถึงให้ประชาชนได้แสดงออกเพื่อปกป้องค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น อัตลักษณ์ความเป็นตัวตนที่มีร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายในชุมชนและประเทศ
- การชุมนุมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และกิจกรรมสาธารณะอย่างทั่วถึง โดยเปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็นอย่างสันติ และเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และการมีสำนึกรับผิดชอบต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการไม่เลือกปฏิบัติซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและสร้างให้เกิดการเจรจาระหว่างผู้มีส่วนได้เสียเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา
- การชุมนุมมีความสำคัญเป็นพิเศษต่อการเสริมพลังให้กับบุคคลกลุ่มเปราะบาง (vulnerable group) หรือบุคคลชายขอบ (marginal people) ซึ่งขาดอำนาจต่อรองทางสังคมทำให้เผชิญการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและการลดทอนความสำคัญ เนื่องจากการชุมนุมช่วยเปิดโอกาสให้คนกลุ่มนี้สามารถแสดงออกเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมและแก้ไขปัญหาคู่ที่เผชิญอยู่

การประชุมมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองและการเสริมพลังให้แก่เด็ก

เด็กกับการชุมนุม

- การมีส่วนร่วมในการชุมนุมของเด็กส่งเสริมให้เด็กพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมและส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก
- เด็กอยู่ในช่วงวัยที่กำลังพัฒนาศักยภาพซึ่งยังอยู่ภายใต้การพิทักษ์ผู้ใหญ่ ทำให้เด็กเป็นกลุ่มเปราะบางซึ่งยังไม่มีอำนาจเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองและสาธารณะ เด็กยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งและไม่มีผู้แทนอำนาจของตนเองในโครงสร้างของรัฐ การชุมนุมจึงเป็นช่องทางสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของเด็กในกิจกรรมทางการเมืองและสาธารณะของเด็ก
- การมีส่วนร่วมในการชุมนุมของเด็กทำให้ผู้ใหญ่สามารถรับรู้เข้าใจมุมมองของเด็กที่มีต่อกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ โดยเด็กอาจแสดงออกโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างแพร่หลายเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น

การประชุมมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ในฐานะนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (Human Rights Defenders: HRDs)

HRDs

- นักปกป้องสิทธิมนุษยชน หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรอื่น ๆ ของสังคมที่ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการติดต่อกับองค์การต่างประเทศเพื่อดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนกับฝ่ายต่าง ๆ เมื่อการประชุมโดยสงบเป็นการรวมตัวของเด็กหรือบุคคลเพื่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนแล้วย่อมถือได้ว่าการชุมนุมเป็นเครื่องมือสำคัญหนึ่งของผู้ชุมนุมซึ่งได้กลายมาเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเช่นกัน

พลวัตที่หลากหลายของการชุมนุม

1 ระยะเวลาก่อตัวรวมกลุ่ม

การก่อตัวรวมกลุ่มขึ้นเพื่อเตรียมการชุมนุมอาจแตกต่างกันได้ โดยบางการชุมนุมมีเวลาในการวางแผน เตรียมการล่วงหน้าระยะหนึ่งและมีรูปแบบการจัดตั้งอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันยังมีการชุมนุมที่เกิดจากการรวมตัวแสดงออกของกลุ่มคนอย่างฉับพลันเพื่อตอบสนองต่อกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างทันที เช่น แฟลชม็อบ (flash mob) การประท้วงนัดหยุดงาน (strike) หรือการนัดหยุดเรียน (school strike)

แฟลชม็อบ (flash mob)

การรวมตัวแสดงออกของกลุ่มคนในสถานที่หนึ่งอย่างฉับพลันและพร้อมเพรียง โดยจำกัดการแสดงออกในเวลาอันสั้นและไม่ยืดเยื้อ โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง การแสดงออกทางศิลปะ การแสดงออกเชิงล้อเลียน และต่อมาได้มีการนำแฟลชม็อบมาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วย เนื่องจากไม่เพียงแต่จะสร้างการรับรู้ให้กับผู้คนอย่างใกล้ชิดแล้ว แต่เมื่อเกิดการสื่อสารนำไปเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ จะทำให้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอถูกถ่ายทอดสู่สังคมอย่างแพร่หลายในวงกว้าง

2 พื้นที่การชุมนุม

การชุมนุมเกิดได้ทั้งในพื้นที่สาธารณะ พื้นที่เอกชน พื้นที่ออนไลน์ และสามารถเกิดในหลายพื้นที่ร่วมกัน รวมถึงในพื้นที่สถานศึกษาด้วยเช่นกัน

การชุมนุมในพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะในที่นี้ คือ อาณาบริเวณซึ่งบุคคลทุกคนสามารถเข้าถึงได้เชิงกายภาพและใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ทางเท้า ทางหลวง ถนนสาธารณะ สวนสาธารณะ ลานเมือง ลานชุมชน จตุรัสกลางเมือง

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายภายในที่บัญญัติหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการชุมนุมไว้ นอกจากนี้กรุงเทพมหานครยังได้กำหนดสถานที่สำหรับการชุมนุมสาธารณะไว้ตามประกาศกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2565 เรื่อง จัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะ ซึ่งประกอบด้วยสถานที่ 7 แห่ง ได้แก่

กฎหมายภายใน

- ลานคนเมือง เขตพระนคร
- ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) เขตดินแดง
- ที่สาธารณะใต้สะพานรัชวิภา (ใกล้ซอยวิภาวดีรังสิต 36) เขตจตุจักร
- ลานจอดรถหน้าสำนักงานเขตพระโขนง เขตพระโขนง
- ศูนย์กีฬาเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา เขตมีนบุรี
- ศูนย์กีฬาเฉลิมพระเกียรติ เขตทุ่งครุ
- สวนมณฑลภิรมย์ เขตตลิ่งชัน

การชุมนุมในพื้นที่เอกชน

พื้นที่เอกชนในที่นี้ คือ พื้นที่เอกชนซึ่งเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้และให้บริการคล้ายกับพื้นที่สาธารณะ เช่น อาคารสรรพสินค้า ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า “สาธารณสถาน”

กฎหมายภายใน

ประมวลกฎหมายอาญา นิยาม “สาธารณสถาน” ว่าเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนทั่วไปมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้โดยไม่คำนึงว่าจะเข้าไปโดยเสรีหรือเสียค่าธรรมเนียมผ่านทางเข้า แต่การเข้าทำกิจกรรมใด ๆ ต้องคำนึงถึงการแสดงเจตนาของผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ที่เป็นเอกชนว่าให้ทำกิจกรรมหรือไม่ และไม่กระทำการให้เสียความสงบเรียบร้อยหรือเกิดการทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในสาธารณสถาน หรือไม่กระทำการใช้กำลังหรืออาวุธ (มาตรา 364 มาตรา 365 และมาตรา 372)

การชุมนุมในพื้นที่ออนไลน์

พื้นที่ออนไลน์ในที่นี้คือ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมการชุมนุม เช่น การรณรงค์ การเคลื่อนไหว การเรียกร้อง การแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือ การสื่อสารและการถ่ายทอด การประกาศและนัดหมายการชุมนุม การแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ขอร้อง รวบรวมการแสดงความคิดเห็นเพื่อขับเคลื่อนประเด็นที่เรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเชื่อมต่อกันโดยใช้ช่องทางออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์หรือการใช้แฮชแท็กทำให้การสื่อสารรวดเร็วฉับไวและแพร่ขยายในวงกว้าง

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

กฎหมายภายใน

เป็นกฎหมายภายในที่บัญญัติมาตรการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อบริหารจัดการและควบคุมดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่การบังคับใช้กฎหมายนี้ของรัฐอาจส่งผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนได้จึงต้องทำเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วน และปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างเคร่งครัด

ผู้รายงานพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องเสรีภาพในการชุมนุมและรวมกลุ่มโดยสงบ (Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association)

มาตรฐานสากล

เน้นย้ำถึงกฎหมายภายในประเทศว่าบุคคลที่โพสต์เรียกร้องให้มีการชุมนุมบนโซเชียลมีเดียหรือสื่อสังคมออนไลน์ไม่ควรถือเป็นผู้จัดการชุมนุม

การประชุมในพื้นที่สถานศึกษา

พื้นที่สถานศึกษาในที่นี้คือ โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถานศึกษาอื่น ๆ เมื่อเด็กเยาวชนและกลุ่มคนวัยรุ่นมีส่วนร่วมในการชุมนุมมากขึ้น และเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถบังคับใช้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 กับการประชุมภายในสถานศึกษาได้ ซึ่งผู้ชุมนุมสามารถชุมนุมได้โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า ทำให้พบการประชุมเกิดขึ้นในพื้นที่สถานศึกษาและมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั่วประเทศ โดยหน่วยงานของรัฐได้ให้แนวทางแก่สถานศึกษา ดังนี้

กฎหมายภายใน

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแจ้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการให้โรงเรียนในสังกัดเปิดพื้นที่สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมในการแสดงความคิดเห็นภายใต้หลักการและเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยขอให้ผู้บริหารโรงเรียนคำนึงถึงการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและความปลอดภัยของนักเรียนโดยไม่ให้มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมชุมนุม
- กระทรวงศึกษาธิการแจ้งแนวทางการเปิดรับฟังความเห็นของนักเรียน นักศึกษา เพื่อส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยขอให้ผู้บริหารสถานศึกษาคำนึงถึงการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ไม่ปิดกั้นและคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน นักศึกษา
- กระทรวงศึกษาธิการแจ้งนโยบายให้สถานศึกษาดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 โดยถูกต้องเหมาะสม ตามข้อ 5 โทษที่จะลงโทษมี 4 สถาน คือ ว่ากล่าวตักเตือนทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติ และทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และตามข้อ 6 ห้ามลงโทษด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติกรรม ประกอบการลงโทษด้วย รวมถึงการลงโทษให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้ไขนิสัยและความประพฤติไม่ดีให้รู้สำนึกในความผิดและกลับประพฤติตนในทางที่ดี ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายดังกล่าว ขอให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ทำการตรวจสอบสถานศึกษาเพื่อไม่ให้มีการกระทำละเมิดต่อนักเรียนและนักศึกษาอย่างไม่ถูกต้อง และให้ทุกหน่วยราชการรายงานเหตุเมื่อเกิดการกระทำไม่ถูกต้องในทันที

แนวทางตามมาตรฐานสากล

- หน่วยงานของรัฐฝ่ายบริหารการศึกษาต้องมีแนวทางให้แก่สถานศึกษาในการตอบสนองอย่างเคารพต่อสิทธิของเด็กในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการชุมนุมโดยสงบ
- หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาต้องหารือกับนักเรียน นักศึกษา เพื่อพัฒนานโยบายสำหรับการมีส่วนร่วมในการชุมนุมโดยสงบ

มาตรฐานสากล

3

รูปแบบการประชุม

การประชุมเกิดได้ในหลายรูปแบบ และสามารถชุมนุมในรูปแบบที่หลากหลายร่วมกันได้ เช่น การชุมนุมอยู่กับที่และการชุมนุมที่มีการเคลื่อนขบวนการประชุมไปตามเส้นทางอย่างเป็นระบบระเบียบทั้งด้วยการเดินหรือการขับขียานพาหนะ รวมไปถึงการชุมนุมในอีกหลายรูปแบบดังที่กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีการชุมนุมในรูปแบบใหม่ เช่น

การประชุมแบบไร้แกนนำ

การประชุมที่เกิดขึ้นเองซึ่งไม่มีผู้นำที่ระบุตัวได้อย่างชัดเจนเป็นอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งก็ได้รับการคุ้มครองภายใต้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเช่นกัน พัฒนาการของการชุมนุมรูปแบบใหม่ที่เกิดจากแนวทางขับเคลื่อนขบวนการชุมนุมด้วยอุดมการณ์ความคิดซึ่งไม่ใช่ตัวบุคคลเพื่อที่ขบวนการนี้จะไม่หยุดลงหากมีการจับกุมผู้นำการชุมนุม โดยอาศัยความรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารในการนัดหมายและเคลื่อนไหว แต่ขณะเดียวกันการประชุมในรูปแบบนี้ พบปัญหาด้านการสื่อสารการจัดการข้อมูลระหว่างผู้ชุมนุมที่อาจไม่ทั่วถึงและขาดการวางแผนความปลอดภัยในกรณีที่เกิดความรุนแรงขึ้น

ระดับการก่อตัวทางความคิดของคนในสังคม (การสื่อสาร - การถกเถียง)

ประเด็นเนื้อหาหลักซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการชุมนุมก็มีผลต่อระดับการก่อตัวทางความคิดของคนในสังคมซึ่งเริ่มตั้งแต่การสื่อสาร - การถกเถียง ซึ่งสัมพันธ์ไปถึงประสิทธิภาพในการสื่อสารต่อสาธารณชนและสัดส่วนความเสี่ยงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในการชุมนุมได้เช่นกัน

การประชุมเพื่อผลักดันแนวคิดในประเด็นที่ถกเถียงอาจทำให้เกิดการโต้เถียงของอีกฝ่ายที่เห็นต่างซึ่งบางครั้งนำมาสู่การประชุมเพื่อตอบโต้ (Counterdemonstration) หรือการประชุมของฝ่ายตรงข้ามที่เกิดขึ้นเพื่อแสดงออกถึงการคัดค้านการชุมนุมของอีกฝ่ายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน แต่การประชุมไม่จำเป็นต้องเกิดการโต้เถียงเสมอไปเช่น การชุมนุมเพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารต่อสังคมให้รับรู้เท่านั้น

นอกจากรูปแบบการชุมนุมที่หลากหลายและการขยายตัวของการชุมนุมในหลายพื้นที่ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารต่อสาธารณชน แต่ในอีกด้านหนึ่ง การดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการชุมนุมในรูปแบบที่หลากหลาย

การประชุมที่เด็กมีส่วนร่วม

การประชุมที่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี มีส่วนร่วมเป็นพัฒนาการใหม่อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมีข้อท้าทายหลายประการ ดังนี้

- ปัญหาเฉพาะอันเนื่องมาจากอายุและสถานะผู้เยาว์ ทำให้เกิดความขัดแย้งกันเองระหว่างสถานะของเด็กในฐานะของผู้ทรงสิทธิกลุ่มหนึ่งที่สามารถดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ในอีกสถานะหนึ่งของเด็กในฐานะของกลุ่มที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นการเฉพาะทั้งจากร่างกายและระบบความคิดที่ยังพัฒนาการไม่เต็มที่ รวมถึงประสบการณ์ที่มีน้อยกว่าผู้ใหญ่ ทำให้ผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจต่อเด็กย่อมรุนแรงกว่า ขณะที่เด็กตระหนักถึงสิทธิของตนและการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่น้อยกว่า ทำให้เด็กมีความเสี่ยงมากกว่าที่จะถูกแสวงหาประโยชน์จากการชักใยโดยผู้ใหญ่ซึ่งสร้างความเสียหายให้แก่การมีส่วนร่วมของเด็กในการชุมนุม โดยเด็กที่ประสบกับการเลือกปฏิบัติและการลดทอนความสำคัญที่ทับซ้อนกันจะเป็นเด็กที่ตกอยู่ในความเสี่ยงมากที่สุด
- ความไม่สมดุลทางอำนาจระหว่างเด็กกับผู้ที่มีอำนาจมากกว่า เช่น ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรทางการศึกษา ทำให้เด็กจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในการจัดหรือเข้าร่วมการชุมนุม ขณะเดียวกัน ช่องว่างอาจนำไปสู่การละเมิดที่อาจเกิดขึ้นจากการไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ในการจัดหรือเข้าร่วมการชุมนุม เช่น การคุกคาม การตีตรา การลงโทษ และความรุนแรงอื่น ๆ
- การห้ามเด็กจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบด้วยความเป็นห่วงความปลอดภัยหรือการศึกษาของเด็กซึ่งกระทำโดยผู้ปกครอง องค์กรภาคประชาสังคม หรือเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่อำนาจนั้น อาจเป็นไปได้โดยชอบธรรม แต่ต้องพึงระมัดระวังเนื่องจากอาจมีผลเป็นการจำกัดการใช้เสรีภาพของเด็กเกินสมควร ซึ่งเกิดจากการตีความที่แคบเกินไปในเรื่องผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

แนวทางตามมาตรฐานสากล

- เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และหน่วยงานทุกภาคส่วนต้องมีกลยุทธ์การสื่อสารหรือการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสม
- การเสริมพลังให้แก่เด็กเข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพของตน การมีส่วนร่วมในการใช้เสรีภาพการชุมนุมโดยสงบ รวมถึงการโต้ตอบและรู้เท่าทันการชักใยโดยผู้ใหญ่ที่เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

บทที่ 3

กรอบกฎหมายและ หลักสิทธิมนุษยชน

บทนี้อธิบายถึงเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามกรอบของ
กฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน และขอบเขตของการจำกัด
เสรีภาพดังกล่าว รวมถึงอธิบายหลักการใช้อำนาจของรัฐต่อ
เสรีภาพของประชาชนและเด็กในการชุมนุมโดยสงบ

เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง

	หน้า
• ขอบเขตของ "เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ" ที่ได้รับการคุ้มครอง	14
• การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ	15-16
• การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน	17
• การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุม ตามกรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน	18
• ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ	
- การใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ	19
- การใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร	20
- การใช้อำนาจฝ่ายตุลาการ	21

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ได้รับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและกำหนดเงื่อนไข การจำกัดเสรีภาพโดยชอบธรรมไว้ในทำนองเดียวกัน

ขอบเขตของ “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” ที่ได้รับการคุ้มครอง

เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อที่ 21 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 15 เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของผู้ชุมนุมครอบคลุมตั้งแต่ผู้วางแผนเตรียมการ ผู้นำหมาย ผู้จัดการชุมนุม ผู้ดำเนินการในการชุมนุม และผู้เข้าร่วมการชุมนุม

กรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนนั้นให้การรับรองและคุ้มครองแต่เฉพาะ “การชุมนุมโดยสงบ” หรือ “การชุมนุมที่ไม่ใช้ความรุนแรง” เท่านั้น พฤติกรรมของผู้ชุมนุมจึงเป็นเกณฑ์ที่นำมาใช้พิจารณาว่าเป็นการใช้เสรีภาพที่ได้รับ การคุ้มครองหรือไม่ บุคคลที่มีส่วนร่วมชุมนุมและไม่ใช้ความรุนแรงย่อมต้องได้รับการคุ้มครอง แต่ในทางตรงข้าม การชุมนุมที่ใช้ความรุนแรงย่อมไม่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งมีหลักการพิจารณาว่า การชุมนุมลักษณะใดที่ใช้ความรุนแรง ดังนี้

1) นิยามความรุนแรง

ความรุนแรงในที่นี้ หมายถึง การใช้กำลังทางกายภาพโดยผู้ชุมนุมต่อผู้อื่นซึ่งเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดอาการบาดเจ็บ การเสียชีวิต หรือความเสียหายร้ายแรงต่อทรัพย์สิน เช่น การชุมนุมโดยใช้อาวุธ การชุมนุมเพื่อยุบปลงปืนสร้างความเกลียดชังให้ใช้ความรุนแรง แต่การผลัก การดัน หรือการทำให้กีดขวางประจำวัน รวมถึงการสัณจรทางเท้าหรือยานพาหนะเกิดการหยุดชะงักไม่ถือว่าเป็นความรุนแรง ทั้งนี้ ความรุนแรงที่เกิดจากการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ชุมนุมไม่ถือเป็นการชุมนุมที่ใช้ความรุนแรง

2) ลักษณะของการชุมนุม

ความรุนแรงต้องพิจารณาจากลักษณะของการชุมนุม และไม่พิจารณาความรุนแรงจากเนื้อหาหรือสารที่ผู้ชุมนุมต้องการสะท้อนความคิดเห็นต่อสาธารณะ

3) หลักการห้ามเหมารวม

กล่าวคือ ความรุนแรงที่เกิดจากการกระทำของผู้ชุมนุมเพียงบางคนเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้ชุมนุมคนดังกล่าวเท่านั้น และห้ามนำไปเหมารวมว่าเป็นการกระทำของผู้ชุมนุมคนอื่นหรือเป็นการกระทำของการชุมนุมในภาพรวม แต่หากเป็นการชุมนุมที่ใช้ความรุนแรงอย่างแพร่หลายเป็นวงกว้างและร้ายแรงย่อมไม่ถือเป็นการชุมนุมโดยสงบ

สำหรับการชุมนุมที่มีการใช้ความรุนแรงจากผู้ชุมนุมส่วนใหญ่หรือจากผู้ชุมนุมเพียงบางกลุ่มซึ่งขัดต่อกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของสาธารณะเพื่อจำกัดหรือแทรกแซงการใช้เสรีภาพของผู้ใช้ความรุนแรงนั้นได้ภายใต้กรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่ได้มีการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ แต่บุคคลเหล่านี้ยังคงได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประการอื่นอยู่ โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหา

การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

การชุมนุมในที่สาธารณะมีความเสี่ยงที่จะเกิดความไม่ปลอดภัยต่อสาธารณะและกระทบต่อสิทธิของประชาชนในการใช้พื้นที่สาธารณะ ทำให้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบอาจถูกจำกัดได้ในบางกรณีแม้ไม่มีสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์ที่เป็นภัยอันตรายก็ตาม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนกำหนดเงื่อนไขการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบไว้อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

1) หลักความชอบด้วยกฎหมาย

การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจะต้องมีกฎหมายภายในให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการจำกัดเสรีภาพ ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย ดังนี้

- **หลักไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ** กล่าวคือ กฎหมายเป็นแหล่งที่มาของอำนาจในการกระทำทางปกครอง ข้อกำหนดหรือมาตรการจำกัดเสรีภาพของประชาชนต้องอาศัยอำนาจจากกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือเทียบเท่าเท่านั้น ทั้งนี้ กฎหมายต้องตราขึ้นตามขั้นตอนที่ถูกต้อง กฎหมายต้องมีเนื้อหาชัดเจนไม่คลุมเครือและต้องไม่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจอย่างอิสระ รวมทั้งต้องประกาศเผยแพร่ให้ทราบทั่วกันเพื่อให้ประชาชนคาดหมายว่าต้องกระทำหรือไม่กระทำการใดและเมื่อใด หากเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยไม่มีฐานกฎหมายให้อำนาจย่อมถือเป็นการกระทำเกินขอบเขตอำนาจ

- **หลักการกระทำทางปกครองต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย** กล่าวคือ กฎหมายเป็นข้อจำกัดที่ผูกพันต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และต้องไม่กระทำการใดที่กฎหมายไม่กำหนดหน้าที่ให้ปฏิบัติ รวมทั้งการออกกฎซึ่งเป็นกฎหมายระดับรองจะต้องไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ และกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือเทียบเท่า

2) เหตุผลอันชอบธรรม

การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบต้องอยู่บนพื้นฐานเหตุผลอันชอบธรรม ดังนี้

- **ความมั่นคงของรัฐ (national security)**

การอ้างเหตุความมั่นคงของรัฐเพื่อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบทำได้เฉพาะเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดเพื่อการปกป้องความดำรงอยู่ของชาติ หรือบูรณภาพของดินแดน หรืออำนาจอธิปไตยทางการเมืองของรัฐจากกองกำลังหรือการคุกคามด้วยการใช้กำลังที่เชื่อได้ว่าอาจเกิดขึ้นจริง (การตีความตามหลักการสิราคูซา หรือ the Siracusa Principles on Limitation and Derogation Provision in the International Covenant on Political Rights 1985) ประการสำคัญคือ ความมั่นคงของรัฐไม่สามารถนำมาอ้างเหตุจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชนได้อีก หากเป็นความกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐที่เกิดจากการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐต่อประชาชน

- **ความปลอดภัยสาธารณะ (public safety)**

รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนทุกคน หากการชุมนุมจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนแล้วย่อมสามารถอ้างเหตุความปลอดภัยสาธารณะเพื่อเข้าควบคุมการชุมนุมตามขอบเขตของกฎหมายและหลักสากล ประการสำคัญคือ การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจากเหตุความปลอดภัยสาธารณะ รัฐต้องพิสูจน์ได้ว่าการชุมนุมจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างร้ายแรง

- **ความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ (public order)**

การอ้างเหตุความสงบเรียบร้อยของสาธารณะเพื่อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมต้องตีความอย่างเคร่งครัดในลักษณะเล็งเห็นถึงอันตรายอย่างชัดเจนและพิสูจน์ได้ เช่น กรณีมีผู้ยุยงให้เกิดความรุนแรงในการชุมนุม การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจากเหตุความสงบเรียบร้อยของสาธารณะทำได้ต่อเมื่อความรุนแรงต้องปรากฏต่อสังคมและความรุนแรงนั้นต้องสัมพันธ์กับการแสดงออกที่ถือว่าเป็นการยุยง ประการสำคัญคือ การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจากเหตุความสงบเรียบร้อย รัฐต้องพิสูจน์หรือเชื่อได้ว่าการชุมนุมนั้นก่อให้เกิดการละเมิดกฎหมายที่เป็นหลักการพื้นฐานของสังคม และต้องไม่บังคับใช้กฎหมายห้ามการกระทำที่ก่อความไม่สงบเรียบร้อย หากการชุมนุมนั้นยังเป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธ

- **การคุ้มครองด้านการสาธารณสุข (protect of health)**

รัฐมีหน้าที่ดูแลการสาธารณสุขของประเทศอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชน การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจากเหตุการณ์คุ้มครองด้านสาธารณสุข รัฐต้องพิสูจน์หรือเชื่อได้ว่าการชุมนุมนั้นจะทำให้เกิดความเสียหายด้านสุขภาพต่อสาธารณสุขหรือผู้ชุมนุมจากสถานการณ์ด้านสุขอนามัยที่ร้ายแรง ประการสำคัญคือ การจำกัดเสรีภาพจากเหตุการณ์คุ้มครองด้านการสาธารณสุขต้องเป็นกรณีเกิดการแพร่ระบาดของโรคที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชนที่รวมกลุ่มชุมนุมกันอย่างร้ายแรง และต้องมีเหตุอันเชื่อได้ว่าพฤติการณ์การชุมนุมจะกระทบต่อสุขอนามัยของผู้ชุมนุมและประชาชนทั่วไป

- **ศีลธรรมอันดีของประชาชน (morals)**

การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจากเหตุผลด้านศีลธรรมอันดีเมื่อมีความจำเป็นต้องคุ้มครองศีลธรรมตามขนบนิยมทางสังคม ปรัชญา หรือศาสนา ประการสำคัญคือ การตีความจะต้องสอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชน หลักพหุนิยม หลักความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

- **การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น (protection of fundamental rights and freedoms)**

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบกับสิทธิและเสรีภาพประการอื่นของผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม หรือแม้กระทั่งเสรีภาพในการชุมนุมของฝ่ายเห็นต่างซึ่งมีคุณค่าระดับเดียวกัน โดยจะจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบได้เมื่อรัฐพิสูจน์หรือเชื่อได้ว่าการกระทำของผู้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจะเป็นการละเมิดแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ประการสำคัญคือ ด้วยสภาพของการชุมนุมย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันปกติ การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจึงต้องสมดุลกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นจากผลกระทบหรือการสร้างภาระที่เกินกว่าปกติวิสัยทั่วไป

3) หลักความได้สัดส่วน

มาตรการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐที่นำมาใช้บังคับกับประชาชนต้องเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ดังนี้

- **หลักแห่งความเหมาะสม**

- มาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้บังคับซึ่งมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนต้องมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อกำหนดขอบเขตการใช้เสรีภาพของประชาชนไม่ให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ การตรากฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดการคุ้มครองบุคคลอื่นหรือประโยชน์สาธารณะถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักแห่งความเหมาะสม

- เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้ดุลพินิจเลือกออกคำสั่งที่จำกัดเสรีภาพของประชาชน โดยคำสั่งนั้นต้องสามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ให้อำนาจใช้ดุลพินิจเท่านั้น อีกนัยหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้ดุลพินิจเลือกออกคำสั่งที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลซึ่งไม่สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือประโยชน์สาธารณะ

- **หลักแห่งความจำเป็น**

- มาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้บังคับซึ่งมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนต้องมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างน้อยที่สุด และเพียงพอที่จำเป็นแก่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือประโยชน์สาธารณะ

- หากมีมาตรการทางเลือกหลายประการที่สามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐใช้ดุลพินิจ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้ดุลพินิจเลือกออกคำสั่งที่จะมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด

- **หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ**

- มาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้บังคับซึ่งมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะมากกว่าความเสียหายที่ประชาชนหรือสาธารณสุขจะได้รับ หรืออีกนัยหนึ่งคือมาตรการทางกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพจะต้องไม่ก่อความเสียหายแก่สาระสำคัญของเสรีภาพหรือสิทธิของบุคคล เช่น มาตรการทางกฎหมายจะต้องไม่กำหนดเงื่อนไขให้ประชาชนต้องดำเนินการก่อนจะใช้เสรีภาพในการชุมนุมอย่างเคร่งครัดจนทำให้ไม่มีบุคคลใดปฏิบัติตามได้ ซึ่งถือเป็นการระงับการใช้เสรีภาพโดยปริยายซึ่งกระทบต่อสาระสำคัญของเสรีภาพ

- เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้ดุลพินิจออกคำสั่งโดยคาดหมายถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว กล่าวคือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องห้ามออกคำสั่งที่คาดหมายได้ว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะน้อยกว่าความเสียหายต่อประชาชน

การชุมนุมภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน

มาตรฐานสากล

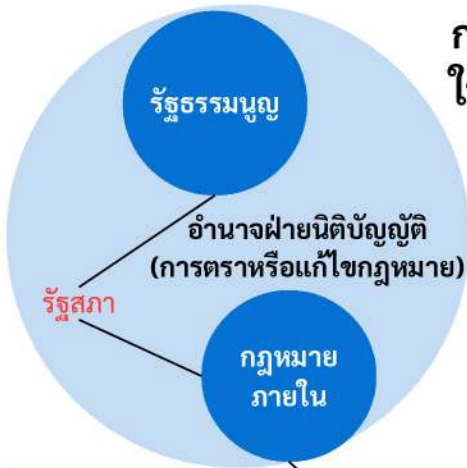
รัฐอาจประกาศระงับพันธะหน้าที่ในการเคารพหรือการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามพันธกรณีระหว่างประเทศได้เป็นการชั่วคราวในช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์ที่เป็นภัยอันตรายต่อการดำรงอยู่ของรัฐ เพื่อให้รัฐสามารถดำเนินมาตรการที่เหมาะสมจำเป็นเพื่อแก้ไขภัยคุกคามหรืออันตรายที่เกิดขึ้น โดยมีหลักการสำคัญที่ต้องตระหนักคือ

- การระงับพันธะหน้าที่ต่อเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบดังกล่าวจะต้องแจ้งให้ประชาคมโลกทราบโดยผ่านองค์การสหประชาชาติและต้องไม่ใช่การระงับการคุ้มครองตลอดไป เมื่อสถานการณ์กลับสู่ภาวะปกติก็ต้องกลับมาให้การเคารพและคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเช่นเดิม
- ในระหว่างที่รัฐระงับพันธะหน้าที่ต่อเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเป็นการชั่วคราวนั้น ไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินใด รัฐยังคงมีหน้าที่ต่อสิทธิและเสรีภาพที่ไม่อาจระงับได้เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิที่จะไม่ถูกทรมานลงโทษอย่างทารุณโหดร้ายหรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะไม่ถูกตัดสินว่าผิดหรือลงโทษด้วยบทลงโทษที่หนักกว่าโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายอาญาย้อนหลัง สิทธิที่จะได้รับการรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมาย และสิทธิที่จะได้รับอิสรภาพจากการบังคับเป็นทาสหรือสูญเสียเสรีภาพโดยเบ็ดเสร็จ
- รัฐต้องไม่ระงับพันธะหน้าที่ชั่วคราวต่อเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในสถานการณ์ที่ใช้เพียงการจำกัดเสรีภาพแล้วยังคงสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประการอื่นของประชาชนหรือสาธารณะได้เช่นกัน อีกนัยหนึ่งคือการระงับพันธะหน้าที่ชั่วคราวดังกล่าวต้องนำมาใช้ในสถานการณ์ที่เกิดภัยคุกคามต่อความอยู่รอดของรัฐซึ่งการใช้เพียงมาตรการจำกัดเสรีภาพไม่อาจทำให้เกิดการคุ้มครองบุคคลอื่นหรือประโยชน์สาธารณะได้
- การยกเลิกกฎหมายหรือมาตรการของรัฐที่บังคับใช้กับการชุมนุมในสถานการณ์ฉุกเฉินต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และต้องบังคับใช้อย่างเคร่งครัดเท่าที่จำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์เท่านั้น
- การระงับพันธะหน้าที่ชั่วคราวไม่ได้หมายความว่า หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจตามอำเภอใจในช่วงเวลาที่มีการประกาศระงับพันธะหน้าที่ชั่วคราวได้ เนื่องจากมีกลไกทั้งภายในและระหว่างประเทศตามพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนพิจารณาสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นและติดตามเผื่อระวังเพื่อป้องกันไม่ให้รัฐใช้มาตรการที่เกินจำเป็นในช่วงเวลานั้น

การชุมนุมภายใต้สถานการณ์ขัดกันทางอาวุธ

การชุมนุมโดยสงบในระหว่างที่เกิดสถานการณ์ขัดกันทางอาวุธหรือห้วงสงครามต้องอยู่ภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในสถานการณ์ดังกล่าว โดยการปฏิบัติตามหลักการแบ่งแยกระหว่างเจ้าหน้าที่ทหาร (พลรบ) กับประชาชน (พลเรือน) หลักความระมัดระวังก่อนการโจมตี หลักความได้สัดส่วน หลักความจำเป็นทางการทหาร และหลักมนุษยธรรม ซึ่งมีหลักสำคัญ คือ รัฐต้องไม่ระงับพันธะหน้าที่แม้ในสถานการณ์ขัดกันทางอาวุธ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบยังต้องได้รับการคุ้มครองกล่าวคือ การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐในระหว่างการชุมนุมไม่ว่าฝ่ายใดต้องปฏิบัติตามขอบเขตของกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนสากล รวมถึงการตัดสินใจใช้กำลังทุกกรณีต้องพิจารณาความปลอดภัยของผู้ชุมนุมและสาธารณชนเป็นสำคัญ เนื่องจากพลเรือนเหล่านี้ต้องได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยจากการตกเป็นเป้าหมายการโจมตีที่เป็นอันตรายต่อชีวิต เว้นแต่บุคคลนั้นจะเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงกับการใช้ความรุนแรง

การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมตามกรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน

- การมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบ เพื่อให้การชุมนุมดำเนินไปจนบรรลุวัตถุประสงค์และยุติลงเอง
- ความอิสระในการกำหนดรูปแบบ และช่วงเวลาการชุมนุม
- ความอิสระที่จะสามารถเลือกกำหนดสถานที่ชุมนุม คือ ต้องอยู่ในระยะมองเห็นหรือได้ยินเท่าที่จะเป็นได้มากที่สุด
- ความอิสระในการกำหนดเนื้อหาการชุมนุม

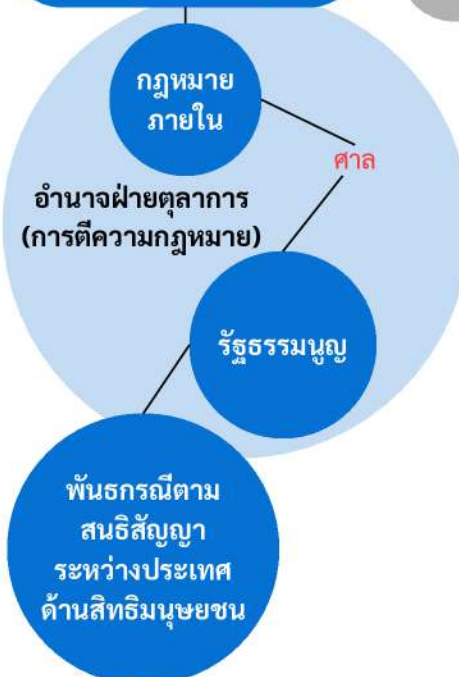
เสรีภาพในการชุมนุม

ชี้ขาดข้อพิพาทจากการจำกัดหรือแทรกแซงการชุมนุม

การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐเพื่อชี้ขาดข้อพิพาทของฝ่ายตุลาการ

การตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร (เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย)

ตามกรอบกฎหมายและหลักสากลนั้น

การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมต้องทำการทดสอบสามขั้น (the three-prong test) เพื่อตรวจสอบการกระทำของรัฐว่าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กรอบกฎหมายและหลักสากลกำหนดไว้หรือไม่ คือ

- (1) ขั้นแรก : มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ หรือการพิจารณาหลักความชอบด้วยกฎหมาย
- (2) ขั้นที่สอง : เหตุผลหรือวัตถุประสงค์ในการจำกัดเสรีภาพนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือการพิจารณาเหตุผลอันชอบธรรม คือ การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข ศีลธรรม อันติของประชาชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น
- (3) ขั้นที่สาม : การจำกัดเสรีภาพนั้นมีความจำเป็นและได้สัดส่วนหรือไม่ หรือการพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนอย่างแคบ

กรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน	การใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ (การตรากฎหมาย การยกเลิกกฎหมาย การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย รวมทั้งการอนุมัติพระราชกำหนด)
กฎหมายไทย - รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 44 มาตรา 71 และมาตรา 77 มาตรฐานสากล - กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อที่ 21 - อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 3 ข้อที่ 5 ข้อที่ 12 และข้อที่ 15 - ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 37 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	• ทบทวนบทบัญญัติกฎหมายเพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบควบคู่กับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสาธารณะ หากกฎหมายมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบต้องอยู่ภายใต้เหตุผลอันชอบธรรมเพื่อประโยชน์การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข ศีลธรรมอันดีของประชาชน และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น • กฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะต้องมีแนวทางที่ชัดเจน ไม่ขัดหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือมีเงื่อนไขอันจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุความจำเป็นเมื่อคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพด้วย • ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบประชาชน • กระบวนการตรากฎหมายต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมถึงเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ โดยนำมาพิจารณาประกอบการตรากฎหมายทุกขั้นตอน มาตรการคุ้มครองเด็กที่มีส่วนร่วมชุมนุม การกำหนดกฎหมาย นโยบาย หรือมาตรการใด ๆ ต้องคำนึงถึงความจำเป็นเฉพาะของเด็ก และมีมาตรการพิเศษในการคุ้มครองเด็กเพิ่มเติมสอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อให้เด็กสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างเต็มที่และเสมอภาคกัน ดังนี้ • การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการชุมนุมของเด็ก • มาตรการที่ใช้บังคับต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเหมาะสมกับร่างกาย กระบวนการคิดและตัดสินใจ และประสบการณ์ที่ยังจำกัดตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย • การสื่อสารข้อมูลต้องเป็นมิตรกับเด็กให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเหมาะสมกับช่วงวัย นอกจากนี้ การตรากฎหมายหรือประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินยังต้องคำนึงถึงกลุ่มบุคคลอื่นที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเลือกปฏิบัติซึ่งต้องได้รับมาตรการคุ้มครองเพิ่มเติมอย่างสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของตนเองด้วยเช่นกัน

กรอบกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน

กฎหมายไทย

รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2560

มาตรา 26 มาตรา 27

และมาตรา 44

มาตรฐานสากล

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อที่ 21
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 3 ข้อที่ 5 ข้อที่ 12 และ ข้อที่ 15
- ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 37 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

การใช้อำนาจฝ่ายบริหาร (การบังคับใช้กฎหมาย)

- การใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบต้องกระทำตามขอบเขตของกฎหมายอย่างสมเหตุสมผลกับความจำเป็นในการจัดการความเสี่ยงที่ประเมินได้ โดยใช้วิธีการที่ไม่เลือกปฏิบัติ เทียบตรง มีระยะเวลาที่เจาะจง เป็นไปอย่างสมสัดส่วน ภายในขอบเขตเฉพาะของเหตุผลความจำเป็นเท่านั้น และต้องพิจารณาเลือกใช้แนวทางที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เป็นลำดับแรก
- เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายต้องไม่ใช่ดุลพินิจที่เป็นอิสระเด็ดขาดทั้งหมด และต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ เช่น การบังคับใช้กฎหมายซึ่งมีผลเป็นการจำกัดการชุมนุมหนึ่ง แต่การชุมนุมอื่นที่สื่อสารเนื้อหาของการชุมนุมที่แตกต่างไปกลับได้รับการอำนวยความสะดวก
- การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต้องนำมาใช้กับการชุมนุมที่ก่อให้เกิดภัยร้ายแรง กระทบต่อการดำรงอยู่ของรัฐและสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นไม่อาจแก้ไขปัญหาคด้วยการบริหารราชการภายใต้กฎหมายในภาวะปกติได้ และต้องสื่อสารต่อสาธารณะเพื่อแสดงให้เห็นความจำเป็นนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐมีอำนาจมากเกินไป ความจำเป็น และเกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจ ในทางที่ผิด เช่น การใช้อำนาจเพื่อปิดกั้นการสื่อสารของฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐ
- ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่จำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบทันทีเมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นได้คลี่คลายลง และเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายในภาวะปกติดำเนินการได้

มาตรการคุ้มครองเด็กที่มีส่วนร่วมชุมนุม

- การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของเด็กต้องอยู่บนเหตุผลอันชอบธรรมตามหลักเกณฑ์ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดยยกเลิกการบัญญัติกฎหมาย นโยบาย หรือมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมชุมนุมของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม ที่เป็นการจำกัดเสรีภาพโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่เช่น อายุ ความยินยอมของผู้ปกครอง สถานะอาชญากรรม พฤติกรรมต่อต้านสังคม ข้อกำหนดเงื่อนไขเวลาร่วมชุมนุมของเด็ก (เคอร์ฟิว) ข้อกำหนดบทลงโทษต่อการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองที่ให้เด็กเข้าร่วมการชุมนุม หรือข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อเด็กบางกลุ่ม เช่น เด็กเร่ร่อน
- การคุ้มครองเด็กจากความเสี่ยงอันตรายหรือการตีความถึง “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” รวมถึงสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในการชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมแก่เด็กในการใช้สิทธินั้นไม่ใช่ข้ออ้างอย่างเด็ดขาดสำหรับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของเด็กทุกกรณี เนื่องจากประโยชน์สูงสุดของเด็กยังรวมถึงความสามารถของเด็กที่จะใช้สิทธิทุกประการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งรวมถึงสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบหรือการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่นของเด็กต้องมีข้อกำหนดอย่างสมเหตุสมผลที่สอดคล้องกับศักยภาพที่พัฒนาตามช่วงวัยของเด็กเพื่อเอื้ออำนวยต่อสิทธิของเด็กอย่างสมดุลกัน
- ทุกขั้นตอนกระบวนการและเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องข้อจำกัดต่อสิทธิและเสรีภาพของเด็กต้องโปร่งใสและต้องสื่อสารกับเด็กด้วยวิธีการที่เข้าถึงข้อมูลได้โดยง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็กทุกขั้นตอน และมุมมองของเด็กต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง
- เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่ดำเนินมาตรการควบคุมด้วยวิธีการคุกคาม ใช้ความรุนแรง ไล่จับ กวาดล้าง หรือการแทรกแซงอื่น ๆ ที่จำกัดเสรีภาพในการสมาคมและการชุมนุมโดยสงบของเด็ก โดยอาศัยเพียงเหตุจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือหมู่คณะใดเท่านั้นซึ่งถือเป็นการเลือกปฏิบัติอันขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย

กรอบกฎหมายและ หลักสิทธิมนุษยชน

กฎหมายไทยที่สำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2560

มาตรา 29 มาตรา 68 มาตรา 188
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา

มาตรา 107 และมาตรา 108/1
มาตรา 172 มาตรา 177 และ
มาตรา 178

พระราชบัญญัติศาลเยาวชน
และครอบครัว และวิธี
พิจารณาคดีเยาวชนและ
ครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา
72 มาตรา 73 มาตรา 76
มาตรา 84 และมาตรา 108

มาตรฐานสากลที่สำคัญ

- กติการะหว่างประเทศว่า
ด้วยสิทธิพลเมืองและ
สิทธิทางการเมือง ข้อที่ 14
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
ข้อที่ 40
- ข้อคิดเห็นทั่วไปฉบับที่ 37
ของคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนประจำ
กติการะหว่างประเทศ
ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ
สิทธิทางการเมือง

การใช้อำนาจฝ่ายตุลาการ (การตีความกฎหมาย)

- การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีและการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของ
การกระทำทางปกครองของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพใน
การชุมนุมโดยสงบของประชาชนต้องกระทำโดยอิสระและเป็นกลางภายใต้
ขอบเขตอำนาจตามกฎหมาย
- การสั่งพิจารณาคดีในทางลับให้ถือเป็นข้อยกเว้นซึ่งต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อ
ความสงบเรียบร้อย เหตุผลด้านศีลธรรมอันดี การป้องกันความลับเกี่ยวกับ
ความปลอดภัยของประเทศ
- การพิจารณาคดีข้อพิพาทหรือการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองที่เกี่ยวกับการจำกัด
เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบต้องรวดเร็วเพื่อจะสามารถตอบสนองและจัดการ
ความขัดแย้งในการชุมนุมได้อย่างทันที
- การใช้ดุลยพินิจในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงประกอบกับข้อกฎหมายตามอำนาจ
หน้าที่ขององค์กรฝ่ายตุลาการเกี่ยวกับการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้
ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในคดีความผิดจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
ต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญแก่หลักการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือ
จำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด
(presumption of innocence) และการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องอยู่บนพื้นฐาน
ของเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
จะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือเหตุจากหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ หรือ
การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน
หรือการดำเนินคดีในศาล

มาตรการคุ้มครองเด็กที่มีส่วนร่วมชุมนุม

การพิจารณาคดีข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบซึ่งมีเด็ก
ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องคำนึงถึงความจำเป็นเฉพาะของเด็ก และมีมาตรการ
พิเศษในการคุ้มครองเด็กเพิ่มเติมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับการส่งเสริม
ความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก การคำนึงถึงอายุของเด็ก และการส่งเสริม
การกลับคืนสู่สังคมและการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก ดังนี้

- การพิจารณาคดีข้อพิพาทที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีเป็นผู้เกี่ยวข้องในคดีต้อง
กระทำเป็นการลับและเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นมีสิทธิเข้าฟัง
การพิจารณาคดีได้
- องค์กรตุลาการต้องทำการตรวจสอบการจับกุมเด็กทุกคนว่ากระทำโดยชอบด้วย
กฎหมายก่อนการพิจารณาคดี โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องนำตัวเด็กที่ถูกจับกุมมา
พิจารณาที่ศาลเพื่อทำการตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง และแต่งตั้งให้
เด็กที่มีปรึกษากฎหมาย ทั้งนี้ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
ให้ปล่อยตัวเด็กทันที
- องค์กรตุลาการต้องพิจารณามอบเด็กให้อยู่ในความดูแลของบิดา มารดา หรือ
ผู้ปกครองในระหว่างดำเนินคดีเป็นหลัก และการใช้อำนาจสั่งควบคุมตัวเด็กใน
ระหว่างพิจารณาคดีต้องเป็นทางเลือกสุดท้ายเมื่อปรากฏเหตุอันจำเป็นเท่านั้น
- ต้องใช้อำนาจสั่งระงับหรือเพิกถอนและกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหาย
จากการกระทำที่เป็นผลร้ายต่อเด็ก เช่น การเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด
อาญาของเด็ก การกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
การทรมานหรือลงโทษที่โหดร้ายและกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึง
การถ่ายภาพเด็กด้วยจุดประสงค์อื่นที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน
- ใช้อำนาจสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมกับความผิดของเด็กแทน
การดำเนินคดีอาญาต่อเด็ก
- ใช้วิธีการสื่อสารที่เป็นมิตรกับเด็กให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเหมาะสมกับวัย

บทที่ 4

ผู้มีส่วนได้เสีย

บทนี้อธิบายถึงความเกี่ยวพันระหว่างเสรีภาพในการชุมนุมกับสิทธิอื่น ๆ ที่ต้องพึงพาอาศัยและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งสัมพันธ์ไปถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน โดยเนื้อหาของบทนี้จะแสดงผู้มีส่วนได้เสียที่อาจเกิดขึ้นในการชุมนุมทั้งบุคคล กลุ่มคน หรือหน่วยงานทุกภาคส่วนที่สามารถส่งผลกระทบหรือได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อการชุมนุมร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย

เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง

- ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ชุมนุม
- ผู้มีส่วนได้เสียในสถานการณ์ชุมนุม
 - การจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย
 - บทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย

หน้า

22-23

24

25-26

27-28

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์ชุมนุมต้องพิจารณาอย่างครอบคลุม
ทุกประเด็นสิทธิ เนื่องจากสิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิและเสรีภาพหลายประการ
ซึ่งต่างเชื่อมโยงส่งเสริมกันที่จะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ชุมนุม

- การคุ้มครองความปลอดภัยในสถานที่ชุมนุมสาธารณะ ซึ่งรวมถึงการจัดเตรียมแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน
- การรักษาความสงบเรียบร้อยตามหลักสากลเกี่ยวกับการใช้กำลังและการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชน
- การระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดสถานการณ์ตึงเครียดที่จะนำไปสู่ความรุนแรงและทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน รวมถึงผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การเดินทาง การพักผ่อนนอนหลับ การประกอบอาชีพ ตามปกติ

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง
สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
สิทธิในสุขภาพ
สิทธิในทรัพย์สิน
เสรีภาพในการเดินทาง

- การอำนวยความสะดวกให้การชุมนุมสามารถดำเนินได้ ไปจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยมีการจัดเตรียมแผนการ ปฏิบัติต่อการชุมนุมอย่างเหมาะสม
- การแสดงออกอย่างเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน แม้จะมีความเห็นแตกต่างกัน
- การส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีความอดทนอดกลั้นและ ยอมรับความเห็นที่แตกต่างหลากหลาย
- การสนับสนุนเพื่อให้การสื่อสารหรือเสียงของผู้ชุมนุม เป็นที่รับรู้ในสังคม
- ข้อกำหนดหรือข้อจำกัดที่ใช้บังคับต่อการชุมนุมที่เป็นไป โดยสงบและสันติต้องสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามพันธกรณีระหว่างประเทศ
- รัฐกับผู้ชุมนุมต้องสื่อสารระหว่างกันเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงมาตรการรักษา ความมั่นคงและความปลอดภัย
- การอำนวยความสะดวกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการชุมนุมได้ โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง
เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก
เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร
เสรีภาพของสื่อมวลชน
สิทธิที่เข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ

- การเคารพและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะ สังเกตการณ์ เผื่อระวัง สอดส่อง ตรวจสอบ บันทึกการชุมนุม และบันทึกการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขณะเดียวกัน บุคคลผู้ใช้สิทธิดังกล่าวยังมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ สิทธิในความเป็นส่วนตัว และสิทธิอื่น
- การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายและไม่แทรกแซง ความเป็นส่วนตัวโดยพลการ

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง
สิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ และชื่อเสียง
สิทธิในการสังเกตการณ์ การเผื่อระวัง และการบันทึกการชุมนุม

- แม้การชุมนุมจะไม่ได้เป็นไปโดยสงบ แต่สิทธิอื่นของผู้ชุมนุมที่ก่อความไม่สงบยังต้องได้รับการคุ้มครองอยู่ เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
- การตรวจค้น การจับกุม และควบคุมตัวผู้ชุมนุมต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยสอดคล้องกับเหตุผลความจำเป็น ได้สัดส่วนกับความเสียหายและพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด
- การปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมที่ถูกควบคุมตัวอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

- การตรวจสอบข้อกล่าวหาต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในบริบทของการชุมนุมต้องกระทำอย่างโปร่งใสและมีมาตรการที่สนับสนุนให้สามารถตรวจสอบได้
- การมีกระบวนการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ในการชุมนุมที่มีประสิทธิภาพ
- การขยายความรับผิดชอบตามกฎหมายไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับผู้บังคับบัญชาหรือผู้สั่งการ
- กระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม
- มาตรการเยียวยาช่วยเหลือผลกระทบจากการชุมนุมของรัฐต้องเป็นไปอย่างเพียงพอ รวดเร็ว ทั่วถึง และเป็นธรรมต่อผู้เสียหาย
- การส่งเสริมให้ประชาชนทราบถึงกลไกการเยียวยาและช่วยเหลือของรัฐตามสิทธิของตน
- การดำเนินการป้องกันและแก้ไขเพื่อประกันว่าจะไม่เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อประชาชนซ้ำอีก

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง
สิทธิในการได้รับการตรวจสอบ
สิทธิที่จะได้รับความจริง
สิทธิที่จะได้รับการเยียวยา

- องค์กรธุรกิจดำเนินการบรรเทาความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจมีต่อการชุมนุมและสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การปกป้องคุ้มครองบุคคลจากการแทรกแซงสิทธิในบริบทของการชุมนุมโดยองค์กรธุรกิจ และการคุ้มครองบุคคลจากการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Strategic Lawsuit Against Public Participation: SLAPP)

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง
ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจ
ในการเคารพสิทธิมนุษยชน

- การคุ้มครองเด็กให้สามารถเข้าถึงการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนอย่างเต็มที่ผ่านวิธีการที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง
- การดำเนินมาตรการใด ๆ ต้องสร้างให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการชุมนุมของเด็ก และมาตรการที่มีต่อเด็กต้องคำนึงถึงความต้องการและมุมมองของเด็กมาพิจารณาร่วมด้วย
- การเสริมพลังด้วยวิธีการสื่อสารข้อมูลให้เด็กสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ

ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง
สิทธิเด็ก

ผู้มีส่วนได้เสียในสถานการณ์ชุมนุม

ผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง บุคคล กลุ่มคน หรือหน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีอิทธิพลต่อการชุมนุมและกระบวนการตัดสินใจของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมชุมนุม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน และยังรวมถึงบุคคล กลุ่มคน หรือหน่วยงานทุกภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุม รวมถึงผู้ที่มีความสนใจต่อการชุมนุมที่เกิดขึ้น

การจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในสถานการณ์ชุมนุม

เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย โดยหน้าที่และอำนาจดังกล่าวเป็นบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมโดยตรง ครอบคลุมทั้งการใช้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) อำนาจฝ่ายบริหาร (รัฐบาลหรือหน่วยงานฝ่ายปกครอง) และอำนาจตุลาการ (ศาล)

อาสาสมัคร

บุคคล กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานที่ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะในสถานการณ์ชุมนุมด้วยความสมัครใจ เสียสละ และไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งช่วยเหลือทุกฝ่ายอย่างเสมอภาค

ผู้ชุมนุม

บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมวางแผนจัดให้มีการชุมนุม รวมถึงการเข้าร่วมชุมนุมไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทางกายภาพหรือพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งรวมถึงเด็กทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนจัดให้มีการชุมนุม รวมถึงการเข้าร่วมชุมนุม ไม่ว่าจะในพื้นที่กายภาพหรือพื้นที่ออนไลน์ โดยไม่จำกัดว่าการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากการตัดสินใจของเด็กด้วยตนเอง การได้รับอิทธิพลหรือการตัดสินใจจากผู้อื่น และไม่จำกัดว่าเด็กผู้นั้นเป็นพลเมืองของประเทศที่มีการชุมนุมหรือไม่ ทั้งนี้ การชุมนุมที่แสดงตัวผู้จัดการชุมนุมหรือแกนนำอย่างชัดเจน บุคคลเหล่านี้ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและจัดระบบบริหารการชุมนุม

เอกชน

ผู้ประกอบการของหน่วยงานเอกชนที่สามารถส่งผลกระทบหรือได้รับผลกระทบจากการชุมนุม ดังนี้

- เอกชนที่จัดจำหน่ายหรือผู้ให้เช่าสินค้าและบริการที่ใช้เพื่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ชุมนุม เช่น น้ำดื่ม การบริการอินเทอร์เน็ตและกิจการโทรคมนาคม การเช่าเวที อุปกรณ์เครื่องเสียง รถสุขา การบริการด้านขนส่งสาธารณะ
- เอกชนที่มีกิจการหรือมีผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมนุม เช่น องค์กรสื่อ
- เอกชนผู้ครอบครองสาธารณสถานซึ่งเกิดการชุมนุมในพื้นที่นั้น และเอกชนที่มีกิจการอยู่ใกล้พื้นที่ชุมนุม
- เอกชนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาข้อเรียกร้องการชุมนุม

ประชาชน

บุคคลหรือชุมชนที่ไม่ได้มีเจตนาจะรวมกลุ่มร่วมแสดงออกกับการชุมนุมไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมของฝ่ายสนับสนุนหรือฝ่ายคัดค้านการชุมนุม แต่บุคคลกลุ่มนี้อาจส่งผลกระทบหรือได้รับผลกระทบจากการชุมนุม ดังนี้

- บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ สัมผัส มีกิจวัตรประจำวัน ทำงานเป็นปกติอยู่ในชุมชนบริเวณพื้นที่ชุมนุมหรือระยะใกล้
- บุคคลทั่วไปซึ่งรับ แสวงหา เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลกระทบหรือได้รับผลกระทบจากการชุมนุม เช่น ผู้มีบทบาทหน้า (visual influencer) ผู้ก่อวุ่นในพื้นที่ออนไลน์ สื่อพลเมือง ผู้สังเกตการณ์

สื่อมวลชน

ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพสื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการชุมนุม ซึ่งพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

- การประกอบวิชาชีพเป็นปกติธุระ มีการนำเสนอข่าวสารอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติวิสัย
- ต้องสังกัดองค์กรที่มีกองบรรณาธิการรับผิดชอบการกลั่นกรองตรวจทานเนื้อหาสาระ
- การปฏิบัติหน้าที่อยู่ภายใต้จริยธรรมแห่งวิชาชีพและมุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะ คือ การเสนอข่าวสารต้องรอบด้าน ครบถ้วน เป็นธรรม ไม่ลำเอียงแต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประโยชน์ส่วนตน
- สื่อออนไลน์ต้องมี โดเมนเนม (domain name) และ เว็บไซต์ (website) อย่างเป็นทางการของตนเอง

ผู้สังเกตการณ์

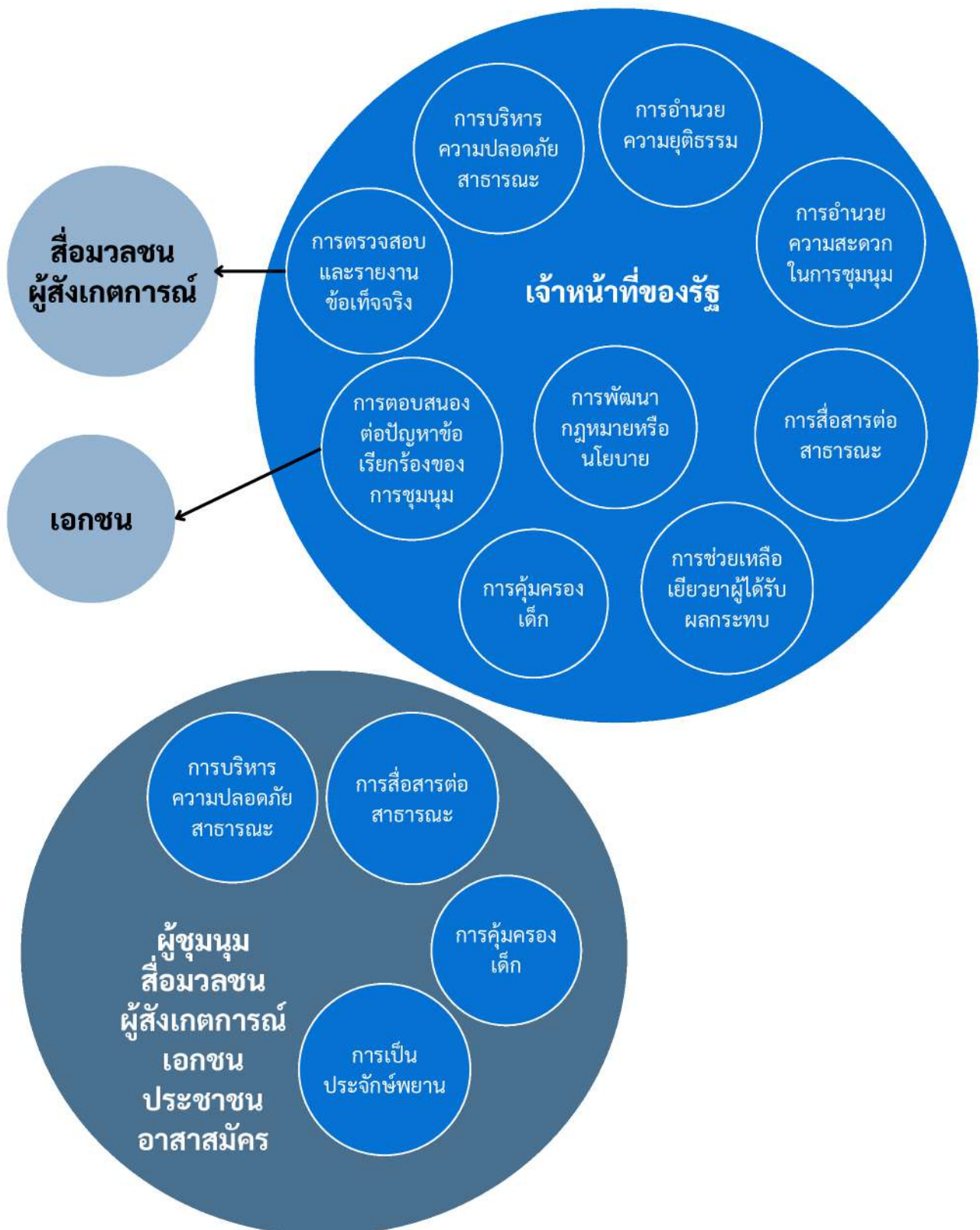
หน่วยงานอิสระที่มีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การชุมนุม รายงานข้อมูลเหตุการณ์จากการสังเกตการณ์ และข้อเสนอแนะต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การชุมนุมเกิดความปลอดภัยสาธารณะและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ทุกฝ่าย

ผู้มีส่วนได้เสียต่อการชุมนุมต้องร่วมกันบริหารจัดการผลกระทบหรือความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนที่อาจเกิดขึ้น เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งป้องกันการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

บทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย

ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายพึงตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และ ความรับผิดชอบร่วมกันในสถานการณ์ชุมนุม

บทที่ 5

การบริหารจัดการ-ก่อนชุมนุม

บทนี้จะกล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการการชุมนุมที่ดีใน
ระยะก่อนการชุมนุมซึ่งเป็นช่วงเตรียมความพร้อม วางแผน
และอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวกต่อ
การชุมนุม คือ สภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างความขัดแย้งหรือ
ความตึงเครียดของสถานการณ์โดยไม่จำเป็น และส่งเสริม
การสื่อสารระหว่างกันของทุกภาคส่วน

เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง	หน้า
• การเสริมสร้างศักยภาพ	29
• การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวก	
- การสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างความขัดแย้งหรือความตึงเครียดเกินจำเป็น	30
- การสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการวางแผนและประสานงานร่วมกับภาคส่วนอื่น	31
- การสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการวางแผนและประสานงานภายในแต่ละภาคส่วน	32
• สรุปขั้นตอนตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 (ก่อนการชุมนุม)	33-34
• ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ก่อนชุมนุม)	
- การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและอุปกรณ์	35
- การสื่อสารต่อบุคคลทุกฝ่าย	35
- การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวก	36
• ข้อพึงปฏิบัติของผู้ชุมนุม (ก่อนชุมนุม)	
- การวางแผนและการสื่อสารร่วมกันในกลุ่ม	37
- การสื่อสารต่อบุคคลทุกฝ่าย	37
• ข้อพึงปฏิบัติของสื่อมวลชนและผู้สังเกตการณ์ (ก่อนชุมนุม)	
- การวางแผนและการสื่อสารร่วมกันในกลุ่ม	37
- การเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์	37

ก่อนการชุมนุมเป็นช่วงเตรียมความพร้อม วางแผน และอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวกต่อการชุมนุม คือ สภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างความขัดแย้งหรือความตึงเครียดของสถานการณ์ โดยไม่จำเป็น และส่งเสริมการสื่อสารระหว่างกันของทุกภาคส่วน

การบริหารจัดการการชุมนุมที่ดีต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบร่วมกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอื่นด้วย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสาธารณะและสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เนื่องจากโดยสภาพของการชุมนุมย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ บางครั้งในการชุมนุมเรียกร้องแสดงจุดยืนที่ท้าทายแนวคิดกระแสหลักหรือกลุ่มผู้มีอำนาจมักมีความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรงได้ ดังนั้น การบริหารจัดการการชุมนุมที่ดีจึงเริ่มจากการสร้างศักยภาพต่อผู้เกี่ยวข้องกับการชุมนุมและการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวก

การเสริมสร้างศักยภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ต้องเสริมสร้างศักยภาพ	• ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิ (right holder) ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ • ผู้มีหน้าที่ (duty bearer) - เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีหน้าที่ต่อการชุมนุมในการอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสาธารณะ การช่วยเหลือเยียวยาและคุ้มครองเด็กและเยาวชน - บุคคลที่มีหน้าที่ชี้แนะแนวทางดูแลเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง และครู
ข้อมูลพื้นฐานที่ต้องเสริมสร้างศักยภาพ	• หลักสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานสากลเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ สิทธิเด็ก และสิทธิหรือเสรีภาพประการอื่น รวมถึงลักษณะการใช้เสรีภาพในการชุมนุมที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัย พฤติการณ์การชุมนุมที่ต้องไม่กระทำหรือเสี่ยงจะทำให้ตนเองและผู้อื่นได้รับความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชน เช่น การใช้ความรุนแรง • สิทธิและขั้นตอนของกฎหมายภายในที่นำมาใช้บังคับกับประชาชนไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมหรือกฎหมายอื่น ข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยชอบด้วยกฎหมาย ช่องทางขอรับความช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย และกลไกหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง • การสร้างเสริมมุมมองของผู้ใหญ่ต่อเด็กและเยาวชน โดยสนับสนุนผู้ปกครองให้มีมุมมองเชิงส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถใช้เสรีภาพที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยอย่างอิสระมากขึ้นตามศักยภาพเด็กในแต่ละช่วงวัย
รูปแบบวิธีการ	• มีรูปแบบวิธีการที่หลากหลายและเข้าถึงง่ายทั้งสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิดีโอ สื่อวิทยุ • จัดทำสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีบริการสำหรับคนพิการครอบคลุมการใช้ภาษามือ (sign language) คำบรรยายเป็นอักษร (caption) คำบรรยายเป็นเสียง (audio description) • จัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยภาษาไทย ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ หรือภาษาอื่น • จัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นมิตรต่อเด็ก • ปรับปรุงเนื้อหาของสื่ออย่างต่อเนื่องให้เท่าทันกับสถานการณ์
ผู้มีบทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างศักยภาพ	• หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในสังกัดที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย • หน่วยงานสังเกตการณ์มีบทบาทจัดทำหรือนำเสนอข้อมูลสร้างความเข้าใจต่อประชาชน เช่น ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม • สื่อมวลชนมีหน้าที่เป็นสื่อกลางรายงานข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ

การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวก

การสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างความขัดแย้งหรือความตึงเครียดเกินจำเป็น

การดำเนินการให้เกิดการเข้าถึงข้อมูล	- บุคคลทุกฝ่ายที่อาจได้รับผลกระทบจากการชุมนุมต้องสามารถคาดหมายถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในการชุมนุม ประโยชน์หรือความเสี่ยงที่จะได้รับในการชุมนุม รวมถึงมาตรการดูแลความปลอดภัยและการช่วยเหลือเยียวยาหากเกิดเหตุรุนแรงในการชุมนุมขึ้นเพื่อที่จะสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนรอบด้าน - ทุกภาคส่วนต้องเตรียมช่องทางการสื่อสารต่อสาธารณะทั้งการสื่อสารทางเดียว (one-way communication) และการสื่อสารที่มีการตอบสนองโต้ตอบเพื่อทำความเข้าใจระหว่างกัน (two-way communication) โดยใช้วิธีการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย หลากหลาย และมีทักษะการสื่อสารที่เป็นมิตรกับเด็กและทุกกลุ่ม
การตระหนักและมีทัศนคติร่วมกัน	ทุกภาคส่วนต้องตระหนักว่า การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการที่ส่งผลต่อการชุมนุมต้องอยู่บนพื้นฐานของมุมมองที่จะอำนวยความสะดวกให้การชุมนุมเกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์และยุติลงเองโดยป้องกันไม่ให้เกิดการใช้กำลังหรือใช้ความรุนแรงขึ้น และการเตรียมพร้อมสำหรับการเผชิญเหตุหรือช่วยเหลือเยียวยาในกรณีเกิดเหตุรุนแรง โดยอาศัยการสนับสนุนจากทุกฝ่ายเพื่อป้องกันหรือแก้ไขเหตุอันตรายให้ได้รับความเสียหายน้อยที่สุด
การขจัดอุปสรรคที่เป็นข้อขัดแย้ง	การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และทุกภาคส่วนต้องอยู่บนพื้นฐานมุมมองที่จะป้องกันความขัดแย้งและเตรียมความพร้อมที่จะสื่อสารร่วมกันในเรื่องแนวทางการบริหารจัดการการชุมนุมอยู่เสมอ
การแจ้งการชุมนุม	- การแจ้งการชุมนุมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบถึงข้อมูลรายละเอียดสำคัญบางประการเกี่ยวกับการชุมนุมที่กำลังวางแผนเป็นการล่วงหน้า เพื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถอำนวยความสะดวกและบริหารจัดการการชุมนุมอย่างสอดคล้องกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น - วิธีการแจ้งการชุมนุมต้องไม่ซับซ้อน เข้าถึงได้ง่าย มีขั้นตอนที่สะดวก ไม่สร้างภาระต่อประชาชนเกินจำเป็น และต้องไม่กำหนดเงื่อนไขที่ไม่จำเป็นซึ่งอาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนเกิดความกลัวหรือหวาดระแวง และไม่ก้าวก่ายการจัดการชุมนุมเพื่อแสดงออกหรือแสดงความเห็น (chilling effect)

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 (มาตรา 10 และมาตรา 14)	มาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน
การแจ้งการชุมนุม (ก่อนการชุมนุม) - ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมต้องแจ้งการชุมนุมต่อเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย หากไม่แจ้งการชุมนุมถือเป็นการชุมนุมสาธารณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมีโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท - ให้ถือว่าผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุม หมายรวมถึงผู้จัดการชุมนุม หรือผู้เชิญชวนหรือนัดให้ผู้อื่นมาร่วมชุมนุมในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด หรือผู้ขออนุญาตใช้สถานที่หรือเครื่องขยายเสียงหรือขอให้ทางราชการอำนวยความสะดวกในการชุมนุมด้วย - การแจ้งการชุมนุมต้องกระทำในทุกกรณี โดยในการแจ้งการชุมนุมต้องระบุวัตถุประสงค์ วันที่ ระยะเวลา และสถานที่ชุมนุม	การแจ้งการชุมนุม (ก่อนการชุมนุม) - ระบบการแจ้งการชุมนุมต้องไม่ถูกนำมาใช้เยี่ยงระบบขออนุญาตโดยพฤตินัย - การไม่แจ้งการชุมนุมไม่สามารถนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการจำกัด ลดทอนหรือระงับเสรีภาพในการชุมนุม - แม้การชุมนุมนั้นจะไม่ได้แจ้งล่วงหน้า เจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงต้องอำนวยความสะดวกต่อการชุมนุมโดยสงบตามพันธะหน้าที่อยู่ - ยกเว้นการแจ้งการชุมนุมได้ในกรณีที่การชุมนุมเกิดขึ้นอย่างฉับพลันและไม่มีเวลาพอจะทำการแจ้งการชุมนุม หรือกรณีที่พิจารณาจากสถานที่ ขนาด และระยะเวลาจัดการชุมนุมแล้วเชื่อได้ว่าจะเกิดผลกระทบต่อสาธารณชนเพียงเล็กน้อย

การสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการวางแผนและประสานงานร่วมกับภาคส่วนอื่น

การวางแผนและประสานงานระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความสำคัญ ดังนี้

- ส่งเสริมให้เกิดการป้องกันความขัดแย้งด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนและการไกล่เกลี่ยร่วมกันตั้งแต่ก่อนการชุมนุม รวมทั้งอาจมีส่วนช่วยลดระดับความขัดแย้งในทุกช่วงเวลาทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการชุมนุมอีกด้วย
- สนับสนุนการเตรียมความพร้อมและวางแผนเผชิญเหตุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การประเมินความเสี่ยง การระบุสภาพปัญหา การบริหารจัดการการชุมนุม และการกำหนดมาตรการคุ้มครองบุคคลกลุ่มเฉพาะเช่น เด็กและเยาวชน สตรี คนพิการ ซึ่งจะทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ แผนการเผชิญเหตุและประเมินความเสี่ยงต้องจัดทำขึ้นในแต่ละการชุมนุมเป็นการเฉพาะ

ข้อพึงปฏิบัติในการวางแผนและประสานงานร่วมกับภาคส่วนอื่น

• ความสนใจของผู้ชุมนุมที่จะมีส่วนร่วมวางแผน

การมีส่วนร่วมวางแผนของผู้ชุมนุมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต้องเกิดจากความสนใจโดยปราศจากการบังคับ

• การเตรียมความพร้อมสำหรับการชุมนุมอย่างฉับพลันหรือการชุมนุมแบบไร้แกนนำ

กรณีของการชุมนุมอย่างฉับพลันหรือการชุมนุมแบบไร้แกนนำที่ชัดเจนซึ่งไม่สามารถวางแผนร่วมกันได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจและทุกภาคส่วนต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเผชิญเหตุที่อาจเกิดขึ้น พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกต่อผู้ชุมนุมและดำเนินการมาตรการคุ้มครองบุคคลทุกฝ่ายโดยใช้วิธีการสื่อสารเชิงบวกต่อผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุม ทั้งนี้ การสร้างให้เกิดการสื่อสารร่วมกันสามารถใช้เวทีสาธารณะเพื่อการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม

• การเตรียมช่องทางการสื่อสาร

- ทุกภาคส่วนต้องมีผู้แทนทำหน้าที่ประสานงานและวางแผนร่วมกับภาคส่วนอื่น ซึ่งผู้แทนดังกล่าวควรเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในระดับหนึ่งซึ่งไม่จำกัดเฉพาะแต่ผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงเด็กที่มีส่วนร่วมจัดหรือตัดสินใจเกี่ยวกับการชุมนุมด้วย ทั้งนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้ประสานงานต้องแจ้งให้ภาคส่วนอื่นทราบโดยทันที

- ทุกภาคส่วนต้องเตรียมช่องทางการสื่อสารต่อสาธารณะ รวมถึงผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการสื่อสารสาธารณะด้วย

ประเด็นพิจารณาร่วมกันในระยะวางแผนก่อนการชุมนุม

ระดับการแสดงกำลังหรือการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการชุมนุม

เจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ชุมนุมควรพิจารณาในระหว่างการวางแผนร่วมกันว่าการแสดงกำลังหรือการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับใดจะเหมาะสมกับความจำเป็นที่จะไม่ก่อให้เกิดสถานการณ์ตึงเครียด

มาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

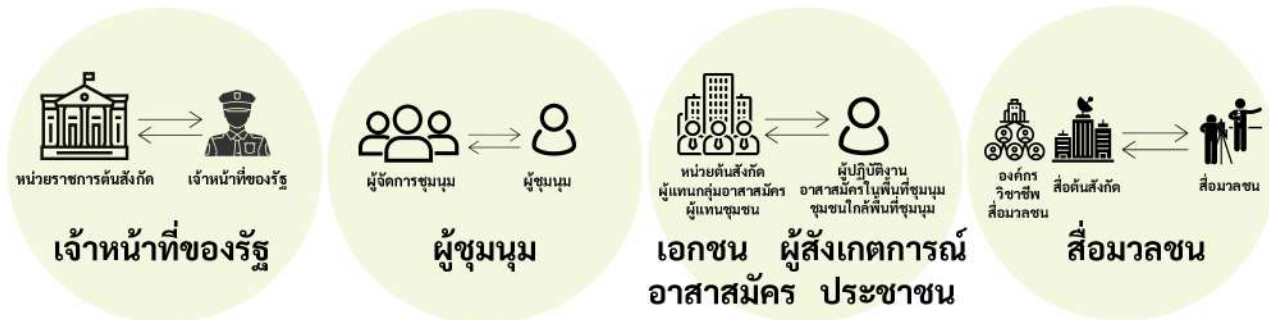
- การกำหนดแผนป้องกันเด็กหายหรือพลัดหลงจากผู้ปกครองในระหว่างการชุมนุม
- การคัดกรองเด็กในการชุมนุมให้ทราบถึงตัวเด็กและบทบาทการมีส่วนร่วมของเด็กในการชุมนุม (ผู้เข้าร่วมชุมนุม ผู้สังเกตการณ์ หรือบทบาทอื่น) เพื่อใช้กำหนดแนวทางกลยุทธ์ในการปฏิบัติที่เหมาะสม
- การจัดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชนสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมทั้งในพื้นที่ออนไลน์และออฟไลน์

การวางแผนและประสานงานกับภาคส่วนอื่นเพื่อกำหนดมาตรการอำนวยความสะดวกต่อการชุมนุม

การประสานกับภาคส่วนอื่นเพื่อการอำนวยความสะดวกและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องสื่อสารและประสานความร่วมมือกันตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการชุมนุม

แนวทางการคุ้มครองความปลอดภัยแก่สื่อมวลชนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมนุม

การประสานกับผู้แทนผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน เช่น องค์กรวิชาชีพของสื่อมวลชน เพื่อการคุ้มครองความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนซึ่งต้องสื่อสารและประสานความร่วมมือกันตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการชุมนุม

ข้อพึงปฏิบัติในการวางแผนและประสานงานภายในแต่ละภาคส่วน

ความสำคัญ

ทุกภาคส่วนล้วนมีความรับผิดชอบต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อสาธารณชนและคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแล เช่น ผู้จัดการชุมชนรับผิดชอบต่อผู้เข้าร่วมการชุมนุมหรือเอกชน/สื่อมวลชน/ภาคประชาสังคมรับผิดชอบต่อผู้ปฏิบัติงานในสังกัด รวมถึงการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการชุมนุมระหว่างกันเพื่อวางแผนเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัย

ช่องทางการสื่อสาร

- ตกลงทำความเข้าใจและกำหนดช่องทางการสื่อสารภายในกลุ่มที่ชัดเจน
- มีช่องทางส่งต่อสื่อสารข้อมูลอย่างทั่วถึงและรวดเร็วระหว่างผู้เกี่ยวข้องภายในกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ชุมนุมทุกช่วงเวลาตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการชุมนุม

ผู้รับผิดชอบ

- กำหนดผู้รับผิดชอบที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างชัดเจน
- กำหนดผู้รับผิดชอบการปฏิบัติอย่างชัดเจน เช่น การรักษาความปลอดภัยภายในกลุ่ม การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น การสื่อสารสาธารณะ การสนับสนุน
- การจัดเตรียมผู้ปฏิบัติงานหมุนเวียนทำหน้าที่อย่างเพียงพอ

แนวทางการปฏิบัติ

- มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนโดยคำนึงและให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาความปลอดภัยของบุคคลทุกฝ่าย รวมทั้งให้การเคารพและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อไม่ให้นำไปสู่การใช้ความรุนแรง การสร้างความเกลียดชัง และการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งต้องเผยแพร่หรือสื่อสารแนวปฏิบัติให้สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย
- ทบทวนเพื่อปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ

มาตรการด้านความปลอดภัย

- มีข้อเสนอแนะด้านความปลอดภัย เช่น ข้อเสนอแนะด้านอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการชุมนุม ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติเมื่อต้องอยู่ในพื้นที่ชุมนุมหรือในสถานการณ์ที่เป็นอันตราย
- หน่วยงานต้นสังกัดต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ให้เพียงพอ ทั้งอุปกรณ์ปฏิบัติงาน อุปกรณ์จำเป็นต้องใช้ในการชุมนุม เช่น อุปกรณ์ป้องกันอันตราย อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น เป็นต้น รวมทั้งมีมาตรการเยียวยาต่อผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับความเสียหายในขณะปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน

ถอดบทเรียน

- ผลจากการถอดบทเรียนและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมในครั้งที่ผ่านมาต้องถูกนำมาสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติได้รับทราบถึงความเสี่ยงหรือผลกระทบที่อาจได้รับและสิ่งที่ต้องระมัดระวัง

ข้อกำหนดเรื่องสถานที่ชุมนุม

สถานที่ห้ามจัดการชุมนุมสาธารณะ

- ห้ามจัดการชุมนุมระยะ 150 เมตรจากสถานที่สำคัญ (พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง วังของพระราชทายาท หรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป พระราชินี เสด็จฯ พะยานัก หรือจากที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประทับหรือพำนัก หรือสถานที่พำนักของพระราชอาคันตุกะ) (มาตรา 7)
- ห้ามจัดการชุมนุมภายในพื้นที่ของรัฐบาล ทำเนียบรัฐบาล ศาล เว้นแต่มีการจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะภายในพื้นที่นั้น และเพื่อรักษาความปลอดภัยสาธารณะและความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงให้อำนาจในการประกาศห้ามชุมนุมในรัศมีไม่เกิน 50 เมตรจากรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล และศาลได้ โดยผู้บัญชาการตำรวจนครบาลและรองผู้บัญชาการตำรวจนครบาลเป็นผู้มีอำนาจประกาศห้ามชุมนุมสาธารณะ (มาตรา 7)
- ต้องไม่กีดขวางทางเข้าออก หรือรบกวนการปฏิบัติงาน หรือการใช้บริการสถานที่ เช่น สถานที่ทำการ หน่วยงานของรัฐ ท่าอากาศยาน ท่าเรือ สถานีรถไฟ หรือสถานีขนส่งสาธารณะ โรงพยาบาล สถานศึกษา และศาสนสถาน สถานทูตหรือสถานกงสุลของรัฐต่างประเทศ หรือสถานที่ทำการองค์การระหว่างประเทศ (มาตรา 8)

การจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะ

- ให้หน่วยงานของรัฐอาจจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะได้ ซึ่งการชุมนุมในสถานที่ที่หน่วยงานของรัฐจัดไว้ดังกล่าวจะไม่อยู่ในบังคับเรื่องการแจ้งการชุมนุมสาธารณะ (มาตรา 9)
- กรุงเทพมหานครได้จัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะรวม 7 แห่ง

การแจ้งการชุมนุมสาธารณะ

การแจ้งการชุมนุมสาธารณะ

- แจ้งวัตถุประสงค์ วันที่ ระยะเวลา และสถานที่ชุมนุมตามแบบฟอร์ม
- แจ้งสถานที่ตำรวจท้องที่ที่จะชุมนุม ก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง ด้วยวิธีแจ้งโดยตรง แจ้งทางโทรสาร แจ้งโดยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 10)

การขอผ่อนผันกำหนดเวลา

กรณีไม่สามารถแจ้งการชุมนุมได้ภายในกำหนดเวลา ให้แจ้งการชุมนุมพร้อมคำขอผ่อนผันกำหนดเวลา (มาตรา 12)

ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะ

หัวหน้าสถานีตำรวจท้องที่ที่จะชุมนุม (ผู้รับแจ้ง) ตรวจสอบการชุมนุมให้เป็นไปตามมาตรา 7 และมาตรา 8 และสรุปสาระสำคัญแจ้งให้ผู้แจ้งทราบภายใน 24 ชั่วโมง (มาตรา 11)

การชุมนุมไม่ขัดต่อกฎหมาย

ขัดกฎหมาย ออกคำสั่งให้แก้ไข

ผ่อนผัน

ไม่ให้ผ่อนผัน

ผู้บังคับการตำรวจนครบาล หรือผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด มีหนังสือแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลภายใน 24 ชั่วโมง

ฝ่าฝืนจัดการชุมนุม

ออกคำสั่งห้ามชุมนุม

ผู้แจ้งไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง ยื่นหนังสืออุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป

ผู้รับอุทธรณ์วินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัย ภายใน 24 ชั่วโมง

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ

การอำนวยความสะดวก รักษาความปลอดภัย บรรเทาเหตุ

- อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะอันเป็นสถานที่ชุมนุม
- รักษาความปลอดภัย อำนวยความสะดวก หรือบรรเทาเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่นซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ชุมนุม
- รักษาความปลอดภัยหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้ชุมนุมในสถานที่ชุมนุม
- อำนวยความสะดวกในการจราจรและการขนส่งสาธารณะในบริเวณที่มีการชุมนุมและบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากการชุมนุมน้อยที่สุด
- กำหนดเงื่อนไขหรือมีคำสั่งให้ผู้จัดการชุมนุม ผู้ชุมนุม หรือผู้อยู่ในสถานที่ชุมนุมต้องปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

การสั่งปิดหรือปรับเส้นทางจราจร

- อาจมีคำสั่งให้ปิดหรือปรับเส้นทางจราจรเป็นการชั่วคราวได้เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความสะดวกของประชาชนหรือการดูแลการชุมนุมสาธารณะ

การแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- แจ้งพนักงานฝ่ายปกครองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมหรือหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐหรือเอกชนในท้องที่ที่มีการชุมนุมเพื่อทราบโดยประสานงานในรายละเอียดการชุมนุมสาธารณะ การกิจที่อาจได้รับมอบหมาย

การร้องขอเจ้าพนักงานอื่น

- ร้องขอพนักงานฝ่ายปกครองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมดำเนินการตามคำร้องขอภายในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้น (มาตรา 19)

ผู้รับผิดชอบหลักในการปฏิบัติ

หน่วยรับผิดชอบหลัก

- กรณีชุมนุมในท้องที่สถานีตำรวจแห่งใด
- กรณีชุมนุมต่อเนื่องระหว่างสถานีตำรวจ
- กรณีชุมนุมต่อเนื่องระหว่างกองบังคับการตำรวจ

การชุมนุมในเขตกรุงเทพมหานคร

กองบัญชาการตำรวจนครบาล

เจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ

- หัวหน้าสถานีตำรวจนครบาล
- ผู้บังคับการตำรวจนครบาล
- ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

การชุมนุมนอกเขตกรุงเทพมหานคร

ตำรวจภูธรจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติงาน โดยมีผู้ว่าราชการเป็นผู้รับผิดชอบ

เจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ

- หัวหน้าสถานีตำรวจภูธร
- ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด
- ผู้บัญชาการตำรวจพื้นที่

การประสานงานเพื่อการดูแลการชุมนุมสาธารณะภาพรวม

ผู้แจ้งการชุมนุม แกนนำ ผู้จัดการชุมนุมสาธารณะ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (หน่วยงานหลัก)

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กระทรวงยุติธรรม
- กระทรวงสาธารณสุข
- กรมประชาสัมพันธ์
- หน่วยงานของรัฐด้านสาธารณสุข / การขนส่งมวลชน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุม
- หน่วยงานอื่น ๆ

สื่อมวลชน

การกำหนดรูปแบบการชุมนุม

- การรับแจ้งการชุมนุม / การบริหารจัดการด้านการจราจร
- การคุ้มครองความปลอดภัยสาธารณะ / การคุ้มครองเด็ก
- การป้องกันเหตุอาชญากรรมและกระทำผิดกฎหมาย
- การดำเนินคดีและการอำนวยความสะดวก

- การดำเนินการต่อเรื่องราวข้อร้องเรียนการชุมนุม / การช่วยเหลือเยียวยา
- การสนับสนุนดูแลด้านสุขภาพ / การจัดบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้า แสงสว่าง
- การคุ้มครองเด็ก / การจัดบริการดูแลสุขภาพและช่วยเหลือทางการแพทย์
- การจัดสถานที่ชุมนุมในพื้นที่ส่วนราชการและบริเวณใกล้เคียง
- การสนับสนุนบริการขนส่งสาธารณะสำหรับการเดินทางของผู้ชุมนุม
- การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

- การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร / แจ้งเตือน

ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ก่อนชุมนุม)

การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์ และการปฏิบัติงาน

- มีระบบการคัดเลือกและแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ
- มีการสร้างศักยภาพผ่านการฝึกอบรมและกระบวนการทดสอบอย่างเพียงพอตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายทั้งระดับผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งมีหน้าที่ต่อการชุมนุมในทุกภาคส่วน ซึ่งเนื้อหาและรูปแบบวิธีการบางส่วนได้กล่าวแล้ว (หน้า 29) โดยประการสำคัญคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรง (ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่การชุมนุมหรือปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวเนื่องกับการชุมนุม) ต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ และความอดทนต่อสถานการณ์ชุมนุม ทักษะการสื่อสารเชิงบวก เทคนิคการเจรจาลดความขัดแย้ง หลักการใช้กำลังและการใช้อาวุธตามมาตรฐานสากล การมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ รวมถึงหลักการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเหมาะสมต่อเด็กและเยาวชน สตรี หรือคนพิการ
- มีเจ้าหน้าที่ประสานกับผู้แจ้งการชุมนุม แกนนำ หรือผู้จัดการชุมนุมสาธารณะเพื่อติดต่อประสาน เฝ้าระวังและจัดการ
- จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานระหว่างการชุมนุมอย่างเพียงพอและเหมาะสม
- จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ภาคสนามและเครื่องมืออุปกรณ์ปฐมพยาบาลสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ชุมนุมอย่างเพียงพอ เพื่อช่วยเหลือปฐมพยาบาลแก่บุคคลทุกฝ่ายและช่องทางส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉิน
- ประสานหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงกับข้อเรียกร้องการชุมนุมให้จัดเจ้าหน้าที่มารับทราบข้อเท็จจริง เฝ้าระวัง ใกล้เคียง หรือแก้ไขปัญหาเบื้องต้น
- เครื่องมือควบคุมฝูงชนและอุปกรณ์ป้องกันตัวต้องผ่านการทดสอบความปลอดภัยอย่างเข้มงวดและต้องจัดเตรียมอย่างเพียงพอเท่าที่จำเป็นกับสถานการณ์
- จัดเตรียมกล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหวติดตั้งประจำตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติ
- จัดระบบการรับแจ้งการชุมนุมสาธารณะให้ดำเนินการได้ตลอด 24 ชั่วโมง
- จัดทำแผนการจราจร จัดการเส้นทางจราจร เส้นทางสำรอง ป้ายประกาศและประชาสัมพันธ์หลีกเลี่ยงเส้นทาง
- จัดเตรียมมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกในการรายงานข่าวของสื่อมวลชน

การสื่อสารต่อบุคคลทุกฝ่าย

ข้อมูลที่ต้องสื่อสารอย่างต่อเนื่องและระยะยาว

- สิทธิและหน้าที่ของผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุม
- หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อการชุมนุม เช่น การอำนวยความสะดวก การควบคุมหรือเข้าสลายการชุมนุม
- ข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นในการใช้เสรีภาพการชุมนุมโดยชอบด้วยกฎหมาย
- ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ประเภทของอุปกรณ์หรือเครื่องมือควบคุมฝูงชน
- หลักปฏิบัติในการใช้กำลังและเครื่องมือควบคุมฝูงชน รวมถึงแนวทางการรับมือของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ
- แนวทางขอรับความช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายจากหน่วยงานของรัฐ
- ชี้แจงประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงของสังคม

ข้อมูลที่ต้องสื่อสารระยะสั้นก่อนการชุมนุม

- การอำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยของการชุมนุมอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบหลักของหน่วยงานใด
- เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย (ผู้บังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติการ)
- การประชาสัมพันธ์เป็นระยะให้ทราบถึงรายละเอียดสถานที่ที่ใช้ในการชุมนุม ช่วงเวลาที่มีการชุมนุม คำแนะนำเกี่ยวกับเส้นทางจราจรหรือระบบการขนส่งสาธารณะในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เช่น เส้นทางเลี่ยง
- คำสั่งหรือข้อกำหนดที่นำมาใช้บังคับกับการชุมนุม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องจำกัดหรือแทรกแซงการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

การมอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

- ต้องมอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการสื่อสารสาธารณะอย่างชัดเจน
- เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายที่ปรากฏตัวในการชุมนุมต้องสามารถสื่อสารให้ข้อมูลต่อผู้ชุมนุมได้

การสื่อสารแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

การสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวก

- **การสันนิษฐานไว้ก่อนว่า การชุมนุมที่อยู่ในระยะวางแผนและผู้ชุมนุมที่จะเข้าร่วม การชุมนุมมีเจตนาที่จะชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ**

เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องไม่ใช้อำนาจจำกัดหรือแทรกแซงการใช้เสรีภาพในการชุมนุม หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ชุมนุมมีเจตนาจะก่อความรุนแรงหรือความไม่สงบ และต้องสามารถแสดงวัตถุพยานหลักฐานที่ใช้พิจารณา เช่น การพกพาอาวุธหรือสิ่งเทียมอาวุธที่เชื่อได้ว่าจะนำไปใช้ก่อเหตุที่เสี่ยงเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อการชุมนุม

- **การแยกแยะและห้ามเหมารวม**

เมื่อมีบุคคลเริ่มก่อความรุนแรงในการชุมนุม หากเจ้าหน้าที่ตำรวจตอบสนองต่อเหตุโดยปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมทุกคนด้วยมาตรการเดียวกันอาจส่งผลให้ผู้ที่ไม่ได้ก่อความรุนแรงมาแต่ต้นหันมาใช้ความรุนแรง เพื่อไม่ให้เกิดเหตุเช่นนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแยกแยะระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมใช้ความรุนแรงกับบุคคลที่ชุมนุมโดยสงบให้มากที่สุดและเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่ก่อเหตุแต่ต้นเข้าไปอยู่ในความขัดแย้งเพิ่มขึ้น

- **การเตรียมการก่อนการชุมนุม**

การเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการชุมนุมแต่ละครั้งอย่างเพียงพอ เช่น กลุ่มผู้เข้าร่วมชุมนุม เป้าหมายการชุมนุม ความเป็นมา การประเมินถึงเหตุที่จะเป็นความเสี่ยง เพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถอำนวยความสะดวกและคุ้มครองบุคคลทุกคนตามเป้าหมายอันชอบธรรม และทราบถึงลักษณะการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อาจทำให้ผู้ชุมนุมรู้สึกถูกข่มขู่หรือคุกคาม และต้องหลีกเลี่ยงการกระทำนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง

- **การหลีกเลี่ยงสร้างเงื่อนไขโดยไม่จำเป็น**

การสร้างเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่ความตึงเครียดของสถานการณ์โดยไม่จำเป็น เช่น การตั้งแถวแสดงกำลัง (show of force) การพกพาอาวุธที่รุนแรงเกินจำเป็น หรือการให้เจ้าหน้าที่ทหารมาปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุม โดยที่ยังไม่ปรากฏการก่อความวุ่นวายหรือการใช้ความรุนแรงใด ๆ ของฝ่ายผู้ชุมนุมอาจทำให้ผู้ชุมนุมรู้สึกถูกข่มขู่หรือรู้สึกหวาดระแวงหรือกลัว หรือไม่พอใจซึ่งมีผลต่อการกำหนดทิศทางของการชุมนุมต่อไปได้

- **การสื่อสารที่เป็นมิตร (ทุกช่วงการชุมนุมตั้งแต่ก่อน - ระหว่าง - หลังชุมนุม)**

การปฏิบัติต่อบุคคลวางแผนจะชุมนุมไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กอย่างเป็นมิตร รับฟังเหตุผลจากอีกฝ่าย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายโดยเฉพาะการใช้ภาษาที่เป็นมิตรต่อเด็ก เตรียมข้อมูลให้พร้อมสำหรับการอธิบายหรือการสอบถามเพื่อทำความเข้าใจด้วยความสุภาพ ไม่ใช้การสื่อสารในลักษณะคุกคามหรือข่มขู่ให้กระทำหรือไม่กระทำการใด เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งจากการจำกัดการใช้เสรีภาพของผู้ชุมนุมขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องชี้แจงเหตุผลอันชอบธรรมที่ต้องจำกัดเสรีภาพ โดยพยายามเสนอแนะแนวทางหรือวิธีการอื่นที่ทำให้การชุมนุมบรรลุเป้าหมายได้

- **การขจัดอุปสรรคที่เป็นข้อขัดแย้ง**

ด้วยมุมมองที่จะป้องกันความขัดแย้ง เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องชี้แจงประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงของสังคมให้เกิดความชัดเจน และจำเป็นต้องดำเนินมาตรการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันหรือไม่ให้เกิดข้อถกเถียงนั้นขึ้นอีก เช่น - ข้อถกเถียงเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ชุมนุมซึ่งไม่มีความชัดเจนในการระบุตัวเด็กต้องขจัดอุปสรรคโดยการคัดกรองหรือติดสัญลักษณ์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีในพื้นที่ชุมนุม - ข้อถกเถียงเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนเรื่องขอบเขตพื้นที่ห้ามชุมนุมต้องขจัดอุปสรรคโดยการแสดงสัญลักษณ์กำหนดพื้นที่ห้ามชุมนุม - ข้อถกเถียงเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนเรื่องระดับเสียงของการประกาศเตือนเกี่ยวกับการใช้กำลังและเครื่องมือควบคุมฝูงชนต้องขจัดอุปสรรคโดยใช้สัญลักษณ์แสดงระดับการใช้กำลังและเครื่องมือควบคุมฝูงชนแทน เช่น การแสดงธงสี

- **หลักการ "ไม่สร้างความประหลาดใจ"**

เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสื่อสารต่อสาธารณะให้ทราบข้อมูลเป็นการล่วงหน้าเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อการชุมนุมตามที่มีการวางแผนไว้ สิทธิของผู้ชุมนุมทุกฝ่าย หลักการใช้ทวิวิธีในการควบคุมและสลายการชุมนุม แนวทางการคุ้มครองความปลอดภัยและการคุ้มครองเด็ก แผนจัดการจราจร เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถคาดหมายถึงการหลีกเลี่ยงผลกระทบความเสี่ยงอันตรายหรือการเผชิญหน้าได้ตั้งแต่ก่อนและขณะการชุมนุม

ข้อพึงปฏิบัติของผู้ชุมนุม (ก่อนชุมนุม)

การวางแผนและการสื่อสารร่วมกันในกลุ่ม

การวางแผนเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัย

- กำหนดรูปแบบการชุมนุมโดยคำนึงและให้ความสำคัญกับการดูแลความปลอดภัยของผู้ชุมนุมเป็นสำคัญ
- ประเมินผลกระทบต่อบุคคลอื่นที่มีความเปราะบางโดยจัดให้มีมาตรการพิเศษรองรับกรณีการชุมนุมในพื้นที่ใกล้เคียงสถานศึกษา สถานพยาบาล เช่น การกำหนดระดับความดังของเสียง การรักษาระยะห่าง เป็นต้น
- จัดเตรียมมาตรการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กและเยาวชน
- แจ้งการชุมนุมต่อหัวหน้าสถานีตำรวจผู้รับผิดชอบ
- เตรียมช่องทางสื่อสารกับผู้ชุมนุมและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่มีประสิทธิภาพ ท्वิต และรวดเร็ว
- สื่อสารทำความเข้าใจกับผู้ชุมนุมให้ทราบถึงช่องทางการสื่อสารร่วมกันในกลุ่ม
- ประเมินความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านและวางแผนเตรียมการรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยจัดทำมาตรการรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ชุมนุมคนใดใช้ความรุนแรงหรือมาตรการเผด็จการแทรกแซงจากผู้ไม่ประสงค์ดี เช่น การตรวจค้นอาวุธ การเตรียมอุปกรณ์ป้องกันตัว เป็นต้น
- จัดเตรียมการบริการดูแลด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล พร้อมทั้งเตรียมช่องทางส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉิน

การสื่อสารต่อบุคคลทุกฝ่าย

ข้อมูลที่ต้องสื่อสารระยะสั้นก่อนการชุมนุมอย่างน้อยควรมี

- ชื่อเรียก ร้อง เจตนา หรือวัตถุประสงค์ของการชุมนุม
- การนัดหมายชุมนุมตามวัน เวลา สถานที่ และรูปแบบการชุมนุม
- เส้นทางเคลื่อนขบวนชุมนุม

ข้อพึงปฏิบัติของสื่อมวลชนและผู้สังเกตการณ์ (ก่อนชุมนุม)

การวางแผนและการสื่อสารร่วมกันในกลุ่ม

การวางแผนเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยของหน่วยงานต้นสังกัดให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

- มีแผนการปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมนุมที่เสี่ยงอันตรายอย่างชัดเจน
 - ประเมินความเสี่ยงอันตรายที่อาจเกิดแก่ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามอย่างรอบด้านและวางแผนเตรียมพร้อมรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
 - แจ้งให้ทราบว่าบุคคลใดมีอำนาจตัดสินใจและสั่งการอย่างชัดเจน
 - มีมาตรการเยียวยาให้แก่ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามซึ่งได้รับความเสียหายขณะปฏิบัติหน้าที่
 - ปฏิบัติตามมาตรฐานคุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะการได้รับค่าจ้างที่เหมาะสมกับระยะเวลาทำงานหรือระดับความเสี่ยงภัยของงาน มีเวลาพักผ่อนจากการทำงานอย่างเหมาะสม และมีช่องทางให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถร้องเรียนปัญหาต่อผู้บริหารระดับสูง
- สนับสนุนให้มีการสร้างศักยภาพและจัดฝึกอบรมอย่างเพียงพอแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

การเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์

- อุปกรณ์ป้องกันตัวต้องผ่านการทดสอบความปลอดภัยอย่างเข้มงวดและต้องจัดเตรียมอย่างเพียงพอ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ป้องกันตัวดังกล่าว
- ก่อนปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมนุมนั้น ผู้ปฏิบัติงานต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ใช้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง พร้อมทั้งพกพาบัตรประจำตัวหรือเครื่องหมายสัญลักษณ์ซึ่งแสดงว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานต้นสังกัดไว้เสมอ

บทที่ 6

การบริหารจัดการ-ระหว่างชุมนุม

บทนี้จะกล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการการชุมนุมที่ดีใน
ระหว่างการชุมนุมซึ่งทุกภาคส่วนต้องสื่อสารและปฏิบัติต่อกัน
เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง การใช้กำลัง
การจับกุม หรือการคุมขังซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลทุกฝ่าย

เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง

	หน้า
• ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ระหว่างชุมนุม)	
- การอำนวยความสะดวก	38-39
- การเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสาร	40-41
- การจัดการความสงบเรียบร้อย	41
- การใช้กำลังและการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชน	42-43
- การใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนแต่ละชนิด	44-45
- การจับกุมและควบคุมตัว	45
• ข้อพึงปฏิบัติของผู้ชุมนุม (ระหว่างชุมนุม)	46
• ข้อพึงปฏิบัติของสื่อมวลชน (ระหว่างชุมนุม)	47
- การรายงานเหตุการณ์ความขัดแย้ง / การชุมนุม	48
• ข้อพึงปฏิบัติของผู้สังเกตการณ์ (ระหว่างชุมนุม)	49
• ข้อพึงปฏิบัติของภาคประชาชน (ระหว่างชุมนุม)	49

ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมล้วนมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อเอื้ออำนวยต่อการใช้เสรีภาพในการชุมนุมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยต้องระมัดระวังการกระทำของตนไม่ให้จำกัดหรือแทรกแซงการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยปราศจากเหตุผลอันชอบธรรมหรือเกินสมควรแก่เหตุ รวมถึงระมัดระวังผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนควบคู่กัน

ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ระหว่างชุมนุม)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ต่อการชุมนุมสาธารณะตามหน้าที่และอำนาจ โดยเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะเป็นผู้มีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกการรักษาความปลอดภัย การบรรเทาเหตุ การสั่งปิดหรือปรับเส้นทางจราจร การแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การร้องขอเจ้าพนักงานอื่นให้ดำเนินการภายในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้น เช่น

- การสนับสนุนสิ่งจำเป็นและการบริการทางการแพทย์
 - กรณีชุมนุมในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานคร เช่น สำนักงานเขต ศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉินกรุงเทพมหานคร (ศูนย์เอร์แวม) โรงพยาบาลหรือศูนย์บริการสาธารณสุขในท้องที่ที่มีการชุมนุม
 - กรณีชุมนุมในพื้นที่จังหวัดอื่นอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่ที่มีการชุมนุม
- การสนับสนุนบุคลากรและการบริการทางการแพทย์ ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนการบริการด้านสุขภาพจิตและนักจิตวิทยาเด็กสำหรับการชุมนุมที่มีส่วนร่วมของเด็กเกี่ยวข้องกับกระทรวงสาธารณสุข
- การสนับสนุนด้านการขนส่งสาธารณะเกี่ยวข้องกับกระทรวงคมนาคมและองค์การขนส่งมวลชน
- การรับเรื่องราวร้องทุกข์และการดำเนินการต่อปัญหาข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุม และการจัดสถานที่ชุมนุมในพื้นที่ส่วนราชการและบริเวณใกล้เคียงอยู่ในขอบเขตของส่วนราชการที่รับผิดชอบพื้นที่ชุมนุมและส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาข้อเรียกร้องของการชุมนุมนั้น
- การคุ้มครองเด็กและการวางแผนช่วยเหลือทางด้านสังคมและจิตใจให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมเกี่ยวกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน และกระทรวงศึกษาธิการ

การอำนวยความสะดวก

การคุ้มครองให้ประชาชนสามารถใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและการคุ้มครองความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะควบคู่กันจะมีส่วนช่วยให้เกิดการสนับสนุนความร่วมมือจากผู้ชุมนุม และทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถตอบสนองต่อเหตุความวุ่นวายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องดำเนินการต่อการชุมนุมที่เกิดขึ้น ดังนี้

- การคุ้มครองความปลอดภัยสาธารณะเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในพื้นที่ชุมนุม ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองเด็กด้วย
- การบริหารจัดการด้านการจราจร เพื่อการใช้เสรีภาพในการเดินทางของประชาชนทั่วไปและผู้ชุมนุมเป็นไปอย่างสะดวกในการเข้าถึงหรือใช้เส้นทางสัญจรผ่านพื้นที่ชุมนุมและบริเวณใกล้เคียง
- การสนับสนุนสิ่งอุปโภคบริโภคหรือการบริการพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการใช้เสรีภาพในการชุมนุมได้อย่างสะดวกควบคู่กับการคุ้มครองความปลอดภัย ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนดูแลด้านสุขาภิบาล การจัดบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้า แสงสว่าง รวมทั้งการจัดบริการดูแลสุขลักษณะและความช่วยเหลือทางการแพทย์
- การดำเนินการต่อเรื่องราวร้องทุกข์และปัญหาข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมเพื่อให้ข้อเรียกร้องได้รับการตอบสนองโดยเร็วและให้การชุมนุมบรรลุเป้าหมายง่ายขึ้น เช่น การจัดตั้งคณะทำงานการเจรจาแก้ไขปัญหา การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ
- การอำนวยความสะดวกให้แก่การชุมนุมของบุคคลที่แสดงออกเพื่อคัดค้านการชุมนุมของอีกฝ่ายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันและบริเวณใกล้เคียงกัน โดยที่ไม่ก่อให้เกิดการเผชิญหน้าหรือเกิดความรุนแรงขึ้น

การอำนวยความสะดวก

- อำนวยความสะดวกต่อการชุมนุมโดยไม่เลือกปฏิบัติ
- อำนวยความสะดวกให้การชุมนุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและยุติลงเองเมื่อบรรล่วัตถุประสงค์ของการชุมนุม แม้การชุมนุมนั้นจะไม่ได้แจ้งการชุมนุมอันเป็นการชุมนุมโดยมิชอบก็ตาม
- ใช้การสื่อสารที่เป็นมิตรด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและด้วยความสุภาพกับผู้ชุมนุมและบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- หลีกเลี่ยงการตั้งแถวแสดงกำลัง (show of force) หรือการแสดงอาวุธที่เกินจำเป็น เพื่อไม่สร้างความขัดแย้งหรือความตึงเครียดของสถานการณ์โดยไม่จำเป็น (หน้า 36)
- จัดกำลังเจ้าหน้าที่ให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและจัดเตรียมสิ่งจำเป็นและบริการพื้นฐานอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีการสื่อสารเพื่อการดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- แสดงตัวหรือหน่วยงานต้นสังกัดอย่างชัดเจนเช่น การแต่งกาย การติดสัญลักษณ์หน่วยงาน หรือการแสดงบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่พนักงานเว้นแต่เป็นผู้ปฏิบัติงานนอกเครื่องแบบ
- การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบจะกระทำได้เมื่อมีความจำเป็นอย่างยิงภายใต้บริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น แต่ต้องสามารถแสดงบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่พนักงานได้เมื่อมีบุคคลร้องขอ
- เจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบต้องไม่ยุ่งให้เกิดความรุนแรงขึ้น
- สื่อสารโดยทันทีกับผู้ชุมนุมเพื่อยุติเหตุความขัดแย้งเพื่อไม่ให้เกิดความตึงเครียดบานปลายจนนำไปสู่เหตุรุนแรง
- การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้สื่อมวลชน ประชาชนผู้ติดตามสถานการณ์ และผู้สังเกตการณ์สามารถใช้สิทธิในการบันทึกภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พฤติการณ์การชุมนุม และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ชุมนุมต่อสาธารณะ
- ไม่ห้ามหรือจำกัดการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการชุมนุม

การอำนวยความสะดวกต่อการชุมนุมที่เด็กมีส่วนร่วม

- ใช้การสื่อสารที่เป็นมิตรด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและด้วยความสุภาพกับเด็ก
- การตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าเด็กอาจอยู่ในการชุมนุม ไม่จำกัดเฉพาะเด็กที่มีส่วนร่วมกับการชุมนุม แต่รวมถึงเด็กที่อยู่ในพื้นที่ชุมนุมหรือระยะใกล้
- การให้ความคุ้มครองเด็กจากอันตรายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่และบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงอันตรายจากฝ่ายผู้ชุมนุมเอง การชุมนุมตอบโต้ของผู้ชุมนุมฝ่ายตรงข้าม ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจ การล่วงละเมิด การข่มขู่คุกคาม การแสวงหาประโยชน์ การบังคับให้เข้าร่วมชุมนุม
- เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ชุมนุมต้องสังเกตเพื่อให้ทราบถึงจำนวนของเด็กในพื้นที่ชุมนุม บทบาทของเด็กต่อการชุมนุมว่าอยู่ในฐานะผู้มีส่วนร่วมจัดการชุมนุม ผู้สังเกตการณ์ หรือผู้อยู่ในพื้นที่ชุมนุมด้วยบทบาทอื่นเพื่อเป็นข้อมูลในการช่วยเหลือหรือคุ้มครองเด็กได้อย่างเหมาะสม

การเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสาร

การชุมนุมไม่ว่าจะเกิดขึ้นในสถานที่ชุมนุมหรือพื้นที่ออนไลน์ต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้ชุมนุม และการดำเนินการใด ๆ ต้องคำนึงถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัวของเด็กและเยาวชนซึ่งอาจมีความต้องการที่แตกต่างกันไปจากผู้ใหญ่

- การชุมนุมในพื้นที่ออนไลน์นั้น ผู้ชุมนุมไม่ว่าเด็กและผู้ใหญ่สามารถจัดและดำเนินการชุมนุมโดยอาศัยแพลตฟอร์มดิจิทัลในการวางแผน การสื่อสารข้อมูล รวมถึงการรับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งหน่วยงานของรัฐอาจใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเฝ้าระวัง รวบรวม ประมวล และจัดเก็บข้อมูลเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสาธารณชนจากภัยคุกคามและการใช้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในการชุมนุม แต่ขณะเดียวกันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้ชุมนุมหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นด้วยเช่นกัน และอาจเป็นการป้องปรามหรือสร้างความหวาดกลัวในการใช้เสรีภาพต่อการชุมนุมได้

- เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจใช้วิธีการบันทึกภาพและเสียงเพื่อการเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสารได้ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ให้อำนาจในการคุ้มครองบุคคลจากภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อให้เกิดการชุมนุมโดยสงบ ทั้งนี้ การถ่ายภาพหรือบันทึกวิดีโอการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะเพื่อเก็บข้อมูลไว้จะรุกร้าความเป็นส่วนตัวมากกว่าการเฝ้าระวังเหตุจากการถ่ายทอดสดซึ่งไม่มีการบันทึกไว้
- การใช้เทคโนโลยีระบุตัวตนด้วยไบโอเมตริกซ์ เทคโนโลยีจดจำใบหน้า และเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ เป็นอีกวิธีการที่อาจมีการนำมาใช้กับการชุมนุมสาธารณะ โดยการจับคู่ภาพของบุคคลในสถานที่สาธารณะร่วมกับการวิเคราะห์บุคคลผ่านการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจดจำลักษณะที่โดดเด่นของบุคคล เช่น รูปทรงของใบหน้า รูปทรงของร่างกาย ท่าทางการเดิน หรือพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งคล้ายกับการบันทึกลายนิ้วมือของบุคคลไว้โดยเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้รับรู้หรือยอมรับ ซึ่งวิธีการดังกล่าวย่อมเสี่ยงที่จะเป็นการเลือกปฏิบัติและคุกคามความเป็นส่วนตัวหรือความปลอดภัย
- บุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อมวลชน ผู้สังเกตการณ์ ผู้ชุมนุม หรือบุคคลใดก็ตามมีสิทธิจะบันทึกภาพและเสียงของการชุมนุม แต่การนำภาพและเสียงไปเผยแพร่และก่อให้เกิดความเสียหาย บุคคลผู้นั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

การเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสาร

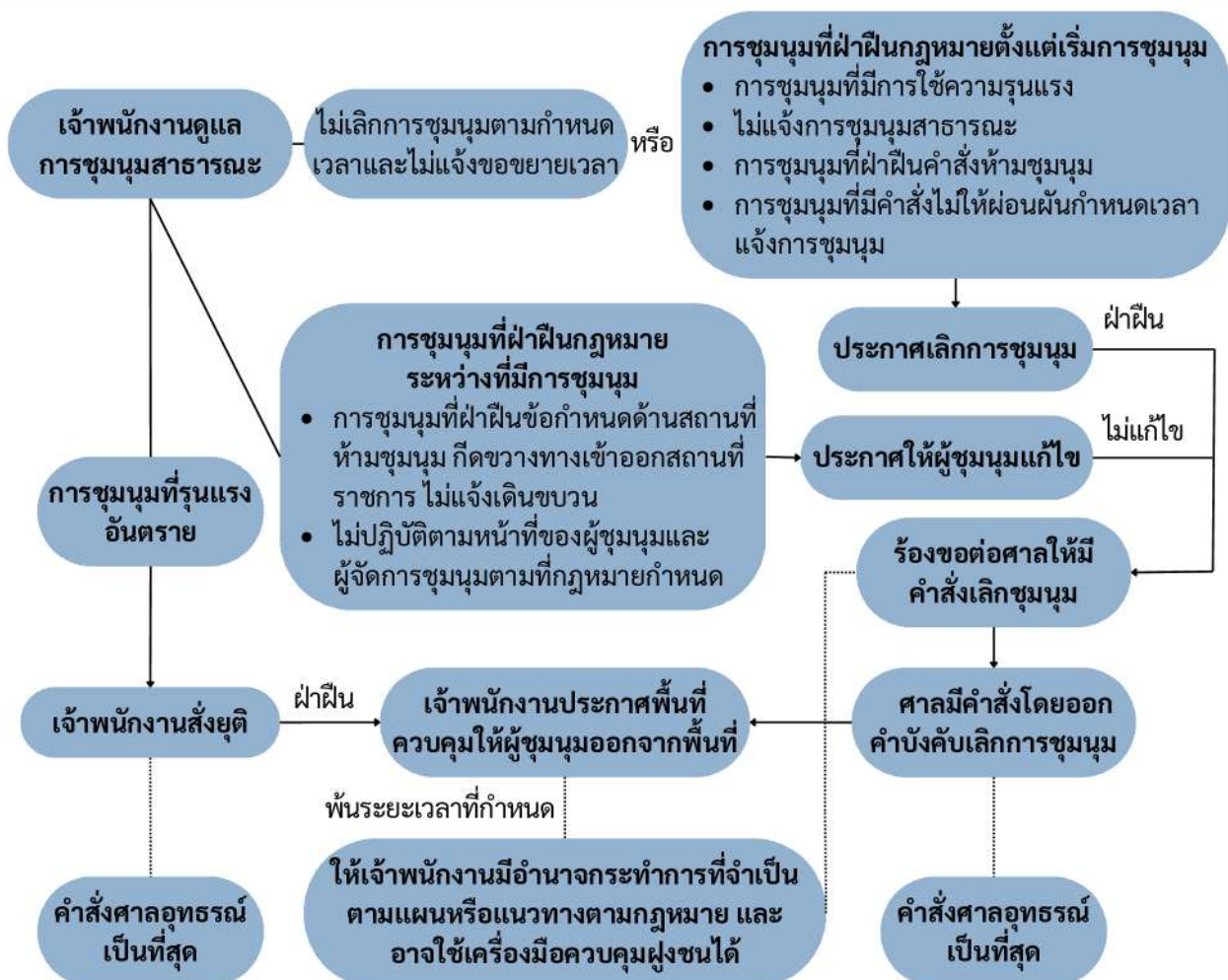
- การเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสารเกี่ยวกับการชุมนุมและผู้เกี่ยวข้องกับการชุมนุมต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ภายใต้กฎหมายเท่านั้น และต้องจัดเก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็นอย่างสมเหตุสมผลกับวัตถุประสงค์ตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้
- การดำเนินการต้องระมัดระวังไม่ให้ผลเป็นการป้องปรามหรือสร้างความหวาดกลัวในการใช้สิทธิและเสรีภาพหรือกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัว
- การเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสารต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บและเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล
- ดูแลรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่เข้าร่วมการชุมนุม และทำลายเมื่อข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไม่จำเป็นต่อการดำเนินการกิจอีกต่อไป
- เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องสามารถเข้าถึงสิทธิในการขอลบข้อมูลส่วนบุคคลได้
- มีกระบวนการตรวจสอบและกำกับดูแลการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่โปร่งใสและเป็นอิสระ รวมทั้งต้องกำหนดระยะเวลาจัดเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลที่ชัดเจน
- ยับยั้งการบันทึกภาพและเสียงของผู้เข้าร่วมการชุมนุม เว้นแต่จะมีข้อมูลที่ชัดเจนอันเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมหรือเหตุความรุนแรง
- ไม่บันทึกภาพผู้เข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบในลักษณะข่มขู่และคุกคาม
- ห้ามใช้เทคโนโลยีไบโอเมตริกซ์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่จากปัญญาประดิษฐ์ในการจดจำใบหน้าหรือพฤติกรรมเฉพาะเพื่อระบุตัวตนของผู้เข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบในพื้นที่สาธารณะ รวมถึงห้ามนำไปใช้จัดกลุ่มบุคคลจากความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือความแตกต่างใด ๆ ตามอำเภอใจ
- การใช้เทคโนโลยีไบโอเมตริกซ์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่จากปัญญาประดิษฐ์เพื่อระบุตัวตนของผู้เข้าร่วมการชุมนุมต้องปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมเหตุสมผลกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ทั้งนี้ กฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว จะต้องมีการเปิดเผยกฎหมายดังกล่าวต่อสาธารณชนทราบ และกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพียงพอให้ประชาชนคาดหมายได้ถึงวิธีการและผลกระทบต่อนิติสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่จะได้รับ

การเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสารเกี่ยวกับเด็กที่มีส่วนร่วมกับการชุมนุม

- ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กจะต้องถูกนำไปประมวลผลอย่างเหมาะสม ถูกต้อง และปลอดภัยเพื่อประโยชน์อันจำเป็นตามวัตถุประสงค์เฉพาะที่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้
- ไม่อนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลของเด็กด้วยเหตุผลเพียงเพราะเป็นผู้เข้าร่วมการชุมนุม และการแทรกแซงสิทธิในความเป็นส่วนตัวของเด็กต้องมีเหตุผลอันชอบธรรมตามกฎหมาย และจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก
- ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กที่เกี่ยวกับการชุมนุมซึ่งก่อเหตุรุนแรงต้องเป็นความลับ และมีการแลกเปลี่ยนในกรณีที่น่าเป็นจริง ๆ เท่านั้น เพื่อประสานให้เกิดการฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของเด็ก
- เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องสามารถเข้าถึงสิทธิในการขอลบข้อมูลส่วนบุคคลได้
- พัฒนาเกี่ยวกับระเบียบหรือนโยบายสำหรับการเฝ้าระวังและการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในการชุมนุม โดยจัดทำในรูปแบบที่เป็นมิตรต่อเด็กให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้โดยง่าย
- การเข้าร่วมการชุมนุมของเด็กต้องปลอดภัย มีความเป็นส่วนตัว และอิสระเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่เด็กในอนาคตอันเกิดจากการเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสารโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของเด็กก่อนที่จะเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลอัตลักษณ์พลเมืองและอาชญากรรม

การจัดการความสงบเรียบร้อย

สรุปขั้นตอนตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 (ระหว่างการชุมนุม)

การใช้กำลังและการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนในการควบคุมการชุมนุมเพื่อจัดการความสงบเรียบร้อยต้องเป็นไปตามหลักการพื้นฐาน ได้แก่ หลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักการใช้ความระมัดระวัง หลักความจำเป็น หลักความได้สัดส่วน และการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งปรากฏอยู่ในแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล เช่น หลักการพื้นฐานว่าด้วย การใช้กำลังและอาวุธปืนโดยเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) แนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการใช้อาวุธที่มีความร้ายแรงต่ำในการบังคับใช้กฎหมาย (UN Human Rights Guidance on Less-Lethal Weapons in Law Enforcement) รวมถึงคู่มือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563)

การใช้กำลังและการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชน

หลักการสำคัญคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพยายามสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวกเพื่อลดความตึงเครียดและแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงทุกวิธีเสียก่อน หากยังคงปรากฏมีการใช้ความรุนแรงในการชุมนุมมากขึ้นและไม่มีวิธีการอื่นที่จะสามารถควบคุมสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะตอบสนองกับเหตุจำเป็นอันชอบธรรมตามกฎหมายนั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงสามารถใช้กำลังได้

การเตรียมพร้อม

- จัดเตรียมและใช้อุปกรณ์ป้องกันตัวส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพอย่างเหมาะสมและเพียงพอเพื่อให้มีความจำเป็นในการใช้อาวุธที่เป็นอันตรายน้อยลง
- หลีกเลี่ยงการปะทะหรือการเผชิญหน้ากับผู้ชุมนุมโดยตรง
- หลีกเลี่ยงการสร้างสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความตึงเครียดเกินจำเป็น เช่น การแสดงอาวุธที่รุนแรงเกินจำเป็น
- แยกแยะระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมใช้ความรุนแรงกับบุคคลที่ชุมนุมโดยสงบให้มากที่สุดและเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ตามหลักการแยกแยะและห้ามเหมารวม
- พยายามแยกตัวบุคคลที่ใช้ความรุนแรงออกจากบุคคลอื่นเพื่อให้การชุมนุมดำเนินต่อและยุติลงเองก่อน
- จัดเตรียมพื้นที่ปลอดภัยหรือเส้นทางที่จะนำบุคคลออกจากพื้นที่ชุมนุมได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย
- จัดเตรียมเส้นทางและอำนวยความสะดวกปลอดภัยให้บุคลากรทางการแพทย์เข้าไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บได้โดยสะดวก
- อาวุธหรือเครื่องมือควบคุมฝูงชนต้องผ่านการทดสอบความแม่นยำและความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล

การใช้กำลังเข้าควบคุมการชุมนุม

- การกระทำความผิดละเมิดหรือความผิดเล็กน้อยที่เกิดขึ้นในการชุมนุมที่เป็นไปโดยสงบไม่สามารถนำมาใช้อ้างเป็นเหตุสลายการชุมนุมได้
- เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่สามารถสั่งการเข้าควบคุมหรือสลายการชุมนุมได้
- เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในการควบคุมสถานการณ์ต้องไม่ใช่เจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบ
- ห้ามใช้กำลังและเครื่องมือควบคุมฝูงชนเข้าควบคุมการชุมนุมเกินกว่าเหตุจำเป็นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งต้องกระทำเมื่อมีเหตุจำเป็นอย่างยั้งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้
- ระมัดระวังการใช้กำลังเข้าควบคุมการชุมนุมซึ่งต้องกระทำเฉพาะต่อผู้ที่ใช้ความรุนแรงเท่านั้น
- ห้ามใช้กำลังหรือเครื่องมือควบคุมฝูงชนกับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงโดยตรง และต้องระมัดระวังไม่ให้บุคคลเหล่านี้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน เช่น ผู้ชุมนุมที่ไม่ใช้ความรุนแรง ผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม ประชาชนที่อยู่ในเหตุการณ์ รวมถึงผู้ใช้เส้นทางสัญจรผ่านพื้นที่ชุมนุม
- ไม่ใช่กำลัง ไม่ข่มขู่ และไม่ยึดหรือทำลายอุปกรณ์ของผู้ปฏิบัติงานภาคสนามในการชุมนุม ได้แก่ สื่อมวลชน บุคลากรทางการแพทย์ ผู้สังเกตการณ์
- การใช้กำลังหรือการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนจะต้องมีระดับรุนแรงน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ ไม่ใช่กำลังในลักษณะที่มีความเป็นไปได้ว่าจะส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงต่อบุคคล ซึ่งไม่ยอมให้ความร่วมมือ
- ห้ามใช้กำลังหรือเครื่องมือควบคุมฝูงชนในลักษณะที่มีความเป็นไปได้ว่าจะสร้างความเสียหายมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ รวมทั้งต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อบุคคลที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรงแต่อยู่ในเหตุการณ์ด้วย ซึ่งรวมถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดความวุ่นวายหรือตื่นตระหนกของฝูงชนจำนวนมาก โดยต้องมีมาตรการจำกัดความเสี่ยงให้บุคคลเหล่านี้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด
- หยุดการใช้กำลังหรือการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนโดยทันทีเมื่อไม่มีเหตุจำเป็นแล้ว เช่น การยุติการใช้กำลังเมื่อมีการควบคุมตัวบุคคลที่ใช้ความรุนแรงแล้ว

การใช้กำลังและการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชน (ต่อ)

การใช้อาวุธและเครื่องมือควบคุมฝูงชน

- การใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนแต่ละชนิดมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ต่างกันจึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมตามเหตุจำเป็นของสถานการณ์เท่านั้นโดยจำแนกอย่างกว้างได้ 2 ลักษณะ คือ
 - อาวุธหรือเครื่องมือควบคุมฝูงชนที่มุ่งต่อเป้าหมายอย่างเจาะจง
 - เครื่องมือควบคุมฝูงชนที่มุ่งต่อเป้าหมายในวงกว้าง เช่น รถฉีดน้ำแรงดันสูง (water cannon)
- ทำการเตือนอย่างเหมาะสมก่อนการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนที่มุ่งต่อเป้าหมายในวงกว้างทุกครั้ง คือ มีช่วงระยะเวลาที่ยาวนานเพียงพอที่ผู้ชุมนุมจะปฏิบัติตามได้ รวมทั้งเป็นการเตือนด้วยน้ำเสียงที่ผู้ชุมนุมจะสามารถได้ยินอย่างชัดเจนและผู้ชุมนุมทุกคนจะสามารถได้ยิน ตลอดจนต้องสื่อสารให้ผู้ชุมนุมทราบถึงสาเหตุการเข้าควบคุมหรือสลายการชุมนุม
- ไม่ทำการเตือนก่อนการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนเฉพาะในกรณีมีเหตุจำเป็นที่จะทำให้เกิดอันตรายร้ายแรงหรือถึงแก่ชีวิต หรือจะทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้
- การใช้อาวุธจะกระทำได้เพื่อการควบคุมการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีการก่อเหตุอันตรายร้ายแรงขึ้นเท่านั้น
- ห้ามใช้อาวุธปืนเป็นหลักเว้นแต่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันจากอันตรายร้ายแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัสที่จะเกิดขึ้นกับตนเองหรือผู้อื่น และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เนื่องจากไม่สามารถใช้วิธีอื่นที่มีระดับอันตรายรุนแรงน้อยกว่าซึ่งจะสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายที่จำเป็นนั้นได้แล้วเท่านั้น
- ใช้เครื่องกีดขวางที่ไม่เป็นอันตราย
- งดเว้นการใช้เครื่องกีดขวางที่เป็นสิ่งมีคมบนถนนซึ่งก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น ลวดทึบเพลิงแถบหนาม
- งดเว้นการใช้เครื่องกีดขวางปิดกั้นเส้นทางเคลื่อนขบวนชุมนุม หากเส้นทางดังกล่าวไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่ห้ามชุมนุมตามกฎหมาย

การสลายการชุมนุม

- ห้ามใช้อาวุธปืนเพื่อการสลายการชุมนุมอย่างเด็ดขาด
- หากจำเป็นต้องสลายการชุมนุมจะต้องใช้กำลังและการใช้อาวุธที่ไม่เป็นอันตรายร้ายแรงเท่านั้น
- การชุมนุมที่ยังคงสงบแต่ก่อให้เกิดผลกระทบในระดับสูง เช่น การกีดขวางการจราจรเป็นวงกว้าง โดยหลักแล้วเจ้าหน้าที่อาจสั่งสลายการชุมนุมเช่นนี้ได้เมื่อผลกระทบนั้น “มีความร้ายแรงและยาวนาน”

การกำกับดูแล ควบคุม และสั่งการปฏิบัติ

- มีการกำกับดูแล ควบคุม และสั่งการปฏิบัติตามลำดับบังคับบัญชาโดยเคร่งครัด
- กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสั่งการที่ชัดเจนโดยการสั่งการต้องมีช่องทางสื่อสารอย่างชัดเจนเป็นที่ยอมรับทุกลำดับชั้นและสม่ำเสมอ โดยต้องทบทวนปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เหมาะสมและเท่าทันกับเหตุการณ์หรือรูปแบบการชุมนุมที่เปลี่ยนแปลงไป
- การปฏิบัติหน้าที่ในการใช้กำลัง การใช้อาวุธและการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนให้เป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักการใช้ความระมัดระวัง หลักความจำเป็น หลักความได้สัดส่วน และการไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน
- จัดทำบันทึกการปฏิบัติงานซึ่งต้องมีรายละเอียดของเหตุการณ์ การใช้กำลังหรือการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชน เหตุผลที่นำมาซึ่งการใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนดังกล่าว ผลสัมฤทธิ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น

การช่วยเหลือเยียวยา

- ให้การช่วยเหลือทางการแพทย์ต่อผู้บาดเจ็บทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ
- ไม่เพิกเฉยละเลยที่จะแจ้งประสานบุคลากรทางการแพทย์ให้เข้ามารักษาผู้บาดเจ็บก่อนเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะผู้บาดเจ็บสาหัสในพื้นที่ชุมนุมอย่างทันที
- การใช้กำลังในการชุมนุมทุกกรณีต้องได้รับการตรวจสอบ และเร่งรัดดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อนำตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายทุกกรณี
- การใช้กำลังเข้าจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากพบว่ากระทำการในลักษณะที่เกินกว่าความจำเป็นอันอาจเข้าข่ายเป็นการทำร้ายร่างกายผู้ถูกจับกุมในการชุมนุม ต้องมีการดำเนินการทั้งทางวินัยและทางอาญา

การใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนแต่ละชนิด

หลักการใช้กระบอง

- ป้องกันตัวจากผู้ที่มีความรุนแรงหรือจับกุมผู้ที่ขัดขืนโดยใช้ความรุนแรง
- หลีกเลี่ยงบริเวณเหนือแขนและหลังที่ไปตีแขนหรือขา
- ไม่จี้หรือแทงไปที่ทรวงอก คอ ศีรษะ กระดูกสันหลัง ไต ช่องท้อง
- ไม่ใช้กระบองรัดคอซึ่งเสี่ยงทำให้เกิดการกดทับบริเวณเส้นเลือดใหญ่หรือทางเดินหายใจจนอาจทำให้ถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัส รวมทั้งอาจก่อให้เกิดอาการบาดเจ็บบริเวณกล่องเสียง หลอดลม หรือกระดูกไฮออยด์
- ไม่ใช้กับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องและไม่มีพฤติกรรมข่มขู่ด้วยความรุนแรง
- ไม่รุมตีบุคคลที่ถูกจับกุมซึ่งล้มและหมอบอยู่บนพื้น

หลักการใช้สารระคายเคืองแบบมือถือ

- ใช้จัดการหรือห้ามปรามผู้ที่มีความรุนแรง หรือใช้ช่วยในการจับกุมผู้ที่ขัดขืนโดยใช้ความรุนแรง
- ใช้กับภัยใกล้ตัวเจ้าหน้าที่
- หลีกเลี่ยงการให้นอนคว่ำ
- ฝ้าสังเกตการณ์การหายใจของผู้สัมผัส
- ไม่ใช้กับผู้ต่อต้านคำสั่งของเจ้าพนักงานโดยสงบ
- ไม่ใช้กับบุคคลที่อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่
- ไม่ใช้ในสภาพแวดล้อมปิดที่ไม่มีการระบายอากาศเพียงพอหรือไม่มีทางออก

หลักการใช้สารระคายเคืองชนิดปล่อยจากระยะไกล (แก๊สน้ำตา)

- ยิงไปกลุ่มผู้ชุมนุมที่มีส่วนร่วมในความรุนแรงเพื่อสลายตัวและระงับความรุนแรง
- ยิงในมุมสูง
- ไม่ยิงในระดับขนานกับพื้นซึ่งอาจทำให้พุ่งไปกระแทกอวัยวะสำคัญได้
- ไม่ยิงในพื้นที่ที่จำกัด พื้นที่ปิดที่ไม่มีอากาศถ่ายเทเพียงพอ หรือพื้นที่ซึ่งจะทำให้มีการสัมผัสสารปริมาณมาก
- ไม่ยิงไปใกล้วัสดุที่ติดไฟง่าย
- ไม่ยิงไปพื้นที่ด้านหลังของกลุ่มผู้ชุมนุม
- ไม่ยิงใส่ตัวบุคคล
- ไม่ยิงใส่บริเวณศีรษะหรือใบหน้า
- ไม่ยิงไปในพื้นที่ปิด เช่น ห้องขัง
- ไม่ยิงไปตกในที่พักอาศัยหรืออาคารของประชาชน
- ไม่ผสมสารเคมีที่จะก่อให้เกิดความระคายเคืองที่อาจเป็นอันตรายระดับสูง โดยต้องชี้แจงต่อสาธารณะให้ทราบด้วยว่าสารที่ก่อความระคายเคืองนั้นคือสารเคมีชนิดใด และจะเกิดผลข้างเคียงอย่างไร

หลักการใช้อาวุธน้ำไฟฟ้า (ปืนไฟฟ้า)

- ใช้เพื่อให้บุคคลในระยะไกลไม่สามารถคุกคามที่เป็นอันตรายใกล้ตัวเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น
- ไม่ใช้กับเด็ก ผู้สูงอายุ หรือกลุ่มเปราะบาง
- ไม่ยิงไปบริเวณศีรษะ
- หลีกเลี่ยงการยิงไปที่อกด้านใกล้บริเวณหัวใจ อวัยวะเพศ หรืออวัยวะที่อ่อนไหว
- หลีกเลี่ยงการช็อตไฟฟ้าซ้ำ ๆ หรือช็อตต่อเนื่องนานเกินไปที่เกินเหตุจำเป็นและความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทรมานอันเข้าข่ายเป็นการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรม
- อาจใช้กับบุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว
- ไม่ยิงใกล้กับของเหลวติดไฟง่ายหรือไอน้ำที่อาจระเบิดได้
- ไม่ใช้กับผู้ต่อต้านคำสั่งของเจ้าพนักงานโดยสงบ

การใช้เครื่องมือควบคุมฝูงชนแต่ละชนิด

หลักการใช้กระสุนยาง

- ยับยั้งภัยอันใกล้จะถึงตัวเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น กล่าวคือ ต้องยิงต่อบุคคลที่กระทำการหรือมีท่าทีคุกคามต่อชีวิตของบุคคลซึ่งกำหนดเป้าหมายโดยชัดเจนและใช้เฉพาะในสถานการณ์ที่เล็งเห็นได้ว่าจะก่อให้เกิดอันตรายเท่านั้น
- ยิงระดับต่ำกว่าท้องลงไปหรือขา ไม่เล็งยิงใบหน้า ศีรษะ ลำคอ
- ไม่ยิงจากที่สูง ไม่ยิงในระยะใกล้หรือระยะประชิด ไม่ยิงในแนวสูงระดับศีรษะ
- ไม่ยิงกระทบพื้น
- ไม่ยิงขณะอยู่บนรถยนต์ที่กำลังเคลื่อนที่
- ไม่ยิงเข้าไปในที่พักอาศัยของประชาชน
- ไม่ระดมยิง (ไม่ยิงพร้อมกันหลายนัด) ไม่ยิงในโหมดอัตโนมัติ หรือไม่ยิงทีละหลายนัดในคราวเดียวโดยไม่เลือกเป้าหมายเพราะทำให้ขาดความแม่นยำ
- ทดสอบการใช้กระสุนยางก่อนอนุมัติให้ใช้เพื่อประกันว่าเจ้าหน้าที่มีความแม่นยำเพียงพอที่จะไปยังไปในบริเวณที่ปลอดภัยต่อเป้าหมายที่มีขนาดเท่ามนุษย์ในระยะที่กำหนด
- กระสุนต้องมีความแม่นยำ กลุ่มกระสุนไม่เกิน 10 ซม.

หลักการใช้รถฉีดน้ำแรงดันสูง

- ใช้เฉพาะในสถานการณ์เกิดความวุ่นวายอย่างร้ายแรงที่อาจมีการสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บร้ายแรง หรือการทำลายทรัพย์สินในวงกว้าง
- ไม่ฉีดไปยังบุคคลที่อยู่บนที่สูง
- ไม่ฉีดใส่บุคคลหรือกลุ่มผู้ชุมนุมที่อยู่ใกล้เกินไป ไม่ใช้กับบุคคลที่ถูกควบคุมตัว หรือไม่ใช้กับบุคคลที่ไม่อาจเคลื่อนที่ได้

หลักการใช้อุปกรณ์และอาวุธเสียง

- หลีกเลี่ยงใช้ในระยะใกล้ด้วยระดับเสียงที่ดัง และ/หรือเป็นระยะเวลานาน
- กำหนดระดับความดังในหน่วยเดซิเบลสูงสุดและระยะห่างขั้นต่ำ
- ห้ามใช้ความดังของเสียงที่ทำให้ระบบการได้ยินเสียหายอย่างถาวร

การจับกุมและควบคุมตัว

- หลีกเลี่ยงการจับกุมบุคคลในเวลากลางคืน
- หลีกเลี่ยงการใชยานพาหนะที่มีใชยานพาหนะของราชการในการปฏิบัติการจับกุมและควบคุมตัว
- หลีกเลี่ยงการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลโดยเจ้าหน้าที่แต่งกายนอกเครื่องแบบ เว้นแต่มีเหตุอันจำเป็นจะต้องแสดงตัวก่อนจะทำการตรวจค้น จับกุม หรือควบคุมตัวบุคคล
- ในสถานการณ์ทั่วไป ผู้ถูกจับกุมต้องถูกนำตัวไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

การจับกุมและควบคุมตัวเด็ก

- งดเว้นการใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมเด็กและเยาวชน
- ห้ามนำตัวเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไปไว้ในห้องขัง
- มีสถานที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะพื้นที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนต้องแยกต่างหากจากผู้ใหญ่
- ต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเหตุการณ์จับกุมและควบคุมตัวโดยทันที รวมทั้งเปิดเผยสถานที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนให้สาธารณะชนทราบทันที

ข้อพึงปฏิบัติของผู้ชุมนุม (ระหว่างชุมนุม)

ข้อห้าม

- ไม่ใช้ความรุนแรงและสิ่งเทียมอาวุธ เช่น ระเบิดปิงปอง วัตถุติดไฟ (ระเบิดเพลิง) หรือตอบโต้ด้วยการขว้างปาสิ่งของ ทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน รวมทั้งไม่ทำลายอุปกรณ์บันทึกภาพ
- ไม่แสดงพฤติกรรมยั่วยุ ไม่สื่อสารด้วยวิธีใด ๆ ที่สร้างความเกลียดชัง
- ไม่จัดชุมนุมในพื้นที่หรือสถานที่บางแห่งซึ่งกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเกินจำเป็น และไม่พอสมควรแก่เหตุ หรือต้องไม่กีดขวางทางเข้าออกหรือรบกวนการปฏิบัติงานหรือการใช้บริการสถานที่ทำการหน่วยงานของรัฐ ท่าอากาศยาน ท่าเรือ สถานีรถไฟ สถานีขนส่งสาธารณะ โรงพยาบาล สถานศึกษา ศาสนสถาน สถานทูตหรือสถานกงสุลของรัฐต่างประเทศ สถานที่ทำการองค์การระหว่างประเทศ หรือสถานที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด
- ไม่ใช้กำลังหรือข่มขู่ ไม่ยึดหรือทำลายอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน หรือผู้สังเกตการณ์
- ไม่ควรเคลื่อนขบวนชุมนุมในช่วงเวลากลางคืน
- ไม่ก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่ประชาชนหรือสร้างความเดือดร้อนเกินที่พึงคาดหมายได้ว่าเป็นไปตามเหตุอันควร
- ไม่พกพาอาวุธ ดอกไม้เพลิง สิ่งเทียมอาวุธปืน หรือสิ่งที่จะนำมาใช้ได้อย่างอาวุธเข้าในที่ชุมนุม
- ไม่บุกรุกหรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย ทำลาย หรือใช้การไม่ได้
- ไม่ใช้เครื่องขยายเสียงในระดับความดังเสียงที่เกินกว่าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด
- ไม่ทำให้ผู้อื่นกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือเสรีภาพ
- ไม่ใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายผู้เข้าร่วมชุมนุมหรือผู้อื่น

ข้อพึงปฏิบัติ

- มีช่องทางการสื่อสารกับผู้ชุมนุม เพื่อกำชับย้ำเตือนผู้ชุมนุมให้ระมัดระวังการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย การใช้ความรุนแรง การแสดงพฤติกรรมยั่วยุที่นำไปสู่ความรุนแรง ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- มีช่องทางการสื่อสารกับเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ เพื่อเจรจาให้มีความเข้าใจต่อสถานการณ์และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน หากจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงข้อตกลงต้องแจ้งอีกฝ่ายทราบโดยทันที
- แยกบุคคลที่พยายามหรือสุมเสี่ยงจะใช้ความรุนแรงออกจากพื้นที่ชุมนุมโดยด่วน
- แจ้งให้ผู้ชุมนุมและสาธารณชนทราบถึงเหตุที่อาจเป็นความเสี่ยง โดยต้องสื่อสารอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
- ประกาศยุติการชุมนุมโดยเร็ว หากพบพฤติกรรมอันอาจนำไปสู่สถานการณ์รุนแรง หรือการใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม
- การนำเสนอหรือการแสดงความคิดเห็นในเรื่องละเอียดอ่อนต้องอยู่บนฐานของความจริงเนื่องจากการนำเสนอข้อมูลเท็จมีผลให้บุคคลได้รับความเสียหายอาจต้องรับผิดชอบผลตามกระบวนการทางกฎหมาย

สิทธิของผู้ชุมนุม

- สังเกตการณ์ เฝ้าระวัง ตรวจสอบ บันทึกข้อมูลเมื่อพบเห็นสถานการณ์ที่สุมเสี่ยงจะเกิดอันตราย
- ไม่เปิดเผยตัวตนหรือไม่แสดงตัวตนเพื่อรักษาความเป็นส่วนตัว และแสดงตัวเมื่อเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะร้องขอ
- ใช้สิทธิทางศาลเมื่อถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการกระทำของบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งเพื่อร้องขอให้แก้ไขคำสั่งที่มีผลเป็นการขัดขวางการใช้เสรีภาพของประชาชน

ข้อพึงปฏิบัติของสื่อมวลชน (ระหว่างชุมนุม)

บทบาทความสำคัญของสื่อมวลชนต่อการชุมนุม

- สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการสร้างความเข้าใจในประเด็นปัญหาของสังคมหรือเรื่องราวที่ผู้คนในสังคมสนใจ จึงมีคุณค่าต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน รวมทั้งก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเป็นพื้นที่สาธารณะแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้นำเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและหลากหลาย อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น สื่อมวลชนจึงต้องมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวได้อย่างอิสระ แต่ขณะเดียวกันก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมควบคู่กัน
- สื่อมวลชนมีบทบาทรายงานข่าวเชิงรุกเพื่อป้องกันก่อนเกิดเหตุรุนแรง
- สื่อมวลชนมีบทบาทในการรายงานข่าวเหตุการณ์หรือส่งสัญญาณให้ช่วยเหลือเพื่อลดความเสียหาย โดยถ้อยคำ ภาพและเสียงในการรายงานข่าวเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของสาธารณะ

ข้อพึงระมัดระวัง

- ระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในสถานการณ์ขัดแย้งที่รุนแรงซึ่งต้องนำเสนออย่างรอบคอบ แม้จะเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงแต่ก็ควรคำนึงถึงผลกระทบที่ส่งผลให้สังคมมีความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้นโดยไม่จำเป็น
- สื่อมวลชนไม่มีบทบาทหน้าที่จัดการกับความขัดแย้ง แต่มีบทบาทในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล
- การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็กด้วย

ข้อพึงปฏิบัติ

- สื่อต้นสังกัดจัดกำลังนักข่าวภาคสนามให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ
- นักข่าวภาคสนามปฏิบัติตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่การปฏิบัติตามคำร้องขอนั้นจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควร
- นักข่าวมีอุปกรณ์ป้องกันตัวในขณะปฏิบัติหน้าที่
- สื่อต้นสังกัดหรือกองบรรณาธิการแจ้งให้นักข่าวภาคสนามทราบถึงเหตุที่อาจเป็นความเสี่ยง โดยต้องสื่อสารอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
- กองบรรณาธิการตรวจสอบการรายงานข่าว หากพบมีการสอดแทรกอคติ ความคิดเห็น หรือแสดงความเกลียดชังลงในการรายงานข่าวให้แก้ไขปัญหาโดยเร็ว
- กรณีที่ข่าวสารอาจส่งผลกระทบต่อสร้างความขัดแย้ง ความรุนแรง ความแตกแยก หรือความวุ่นวายได้ กองบรรณาธิการและนักข่าวต้องร่วมกัน
 - หาหรือเพื่อหาแง่มุมที่สามารถนำเสนออย่างตรงไปตรงมาและไม่สร้างความยุ่งแตกแยก โดยที่ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการนำเสนอเป็นสื่อแรก
 - พิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะนำเสนอภาพที่รุนแรงหรือสะเทือนใจ

การรายงานเหตุการณ์ความขัดแย้ง / การชุมนุม

ข้อพึงปฏิบัติ

- นำเสนอเนื้อหาที่ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง กล่าวคือ ข้อมูลที่นำเสนอควรมาจากแหล่งข้อมูลต้นทางให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำเสนอทุกครั้ง มีหลักฐานที่ยืนยันข้อมูล และสามารถอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล
- ให้คู่ขัดแย้งทุกฝ่ายเสนอทัศนะหรือความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเท่าเทียมและครอบคลุมด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยให้โอกาสทุกฝ่ายในการนำเสนอข้อมูล ซึ่งต้องนำเสนออย่างได้สัดส่วนและไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใด
- นำเสนอข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็น ความต้องการ ข้อเสนอแนะที่หลากหลาย ครบถ้วน เพื่อหาทางออกจากความขัดแย้ง ทั้งจากคู่ขัดแย้งทุกฝ่าย ผู้ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง รวมถึงประชาชนทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม
- ในการชุมนุมขนาดใหญ่ นักข่าวต้องหาข่าวที่ครอบคลุมสถานที่ชุมนุมอย่างรอบด้านจากข้อมูลที่เชื่อถือได้ กรณีไม่สามารถเห็นเหตุการณ์ได้ด้วยตนเอง ต้องพยายามรายงานตามสภาพความเป็นจริงของการทำงานและให้เห็นภาพกว้างที่สุด
- นำเสนอสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเหตุการณ์ วิเคราะห์อย่างไม่เข้าข้างฝ่ายใด โดยมุ่งแสวงหาทางออกที่หลากหลาย จุดร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะของแต่ละฝ่ายในการอยู่ร่วมกัน
- รายงานพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง รายงานการกระทำที่ไม่เหมาะสมโดยอธิบายข้อมูลให้ชัดเจนร่วมกับการประเมินค่าความรุนแรงจากผลกระทบที่เป็นรูปธรรมร่วมกับผลกระทบที่ยังไม่อาจประเมินได้ทันที เช่น ผลกระทบในอนาคต ความเจ็บปวดทางจิตใจ ความสับสนวุ่นวาย ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

ข้อพึงระมัดระวัง

- ระมัดระวังการรายงานจำนวนหรือตัวเลขของผู้เข้าร่วมชุมนุม ให้รายงานตัวเลขที่มากที่สุดและน้อยที่สุด พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของตัวเลขนั้น ๆ
- ไม่รายงานแบบคาดคะเนสถานการณ์การชุมนุมแบบล่วงหน้าก่อนจะเกิดเหตุการณ์ขึ้น เพราะอาจทำให้เกิดเหตุรุนแรงมากขึ้นโดยไม่จำเป็น ควรอ้างอิงแหล่งข่าวก่อนทุกครั้ง
- เนื้อหาและกิริยาท่าทางในการรายงานข่าวมีความสำคัญเท่ากัน ไม่ควรใช้น้ำเสียงและกิริยาที่สร้างบรรยากาศเกินจริง
- ระมัดระวังการรายงานข่าว โดยจะต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและครอบครัว หรือแทรกแซงความเป็นส่วนตัว เว้นเสียแต่ความจำเป็นเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะ
- ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ไม่นำเสนอเนื้อหาข้อมูลที่เป็นไปเพื่อสนับสนุนหรือรองรับความคิดเห็นหรือทัศนะของฝ่ายใดเป็นการเฉพาะ
- หลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วน หรือนำเสนอแต่เพียงบางส่วนอันอาจทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจผิดจากข้อมูลที่สับสน คลุมเครือ และไม่ชัดเจน

ข้อพึงปฏิบัติของผู้สังเกตการณ์ (ระหว่างชุมนุม)

บทบาทความสำคัญของผู้สังเกตการณ์ต่อการชุมนุม

- ผู้สังเกตการณ์มีความสำคัญต่อการรับรู้และการสร้างความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์การชุมนุม รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในสถานการณ์การชุมนุม
- บทบาทหน้าที่ของผู้สังเกตการณ์ จึงเป็นกลไกหนึ่งในการตรวจสอบเพื่อรักษาคุณภาพของการใช้อำนาจของรัฐกับเสรีภาพของประชาชนเมื่อเกิดสถานการณ์การชุมนุมขึ้นผ่านการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม ซึ่งรวมทั้งการวิเคราะห์ให้ทราบถึงปัญหาที่มีผลให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายใน และสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- ในสถานการณ์การชุมนุมจะมีผู้สังเกตการณ์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอิสระทั้งในและระหว่างประเทศ ดำเนินการในบทบาทที่หลากหลายตามแต่ภารกิจของหน่วยงานนั้น ๆ เช่น การสังเกตการณ์ การติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ การตรวจสอบอย่างรอบด้าน การออกแถลงการณ์ การเผยแพร่รายงานผลการตรวจสอบ

ข้อพึงปฏิบัติ

- หน่วยงานต้นสังกัดจัดกำลังผู้ปฏิบัติงานภาคสนามให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ
- ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามปฏิบัติตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่การปฏิบัติตามคำร้องขอนั้นจะทำได้ก็ต่อเมื่อไม่เหตุผลอันสมควร
- ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามมีอุปกรณ์ป้องกันตัวในขณะปฏิบัติหน้าที่
- ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามแสดงสัญลักษณ์หรือแสดงชื่อหน่วยงานต้นสังกัด หากไม่มีป้ายหรือสัญลักษณ์ ควรแสดงตนว่าเป็นผู้สังเกตการณ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้
- ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอิสระ เป็นกลาง และยุติธรรม

ข้อพึงปฏิบัติของภาคประชาชน (ระหว่างชุมนุม)

ข้อพึงปฏิบัติ

- ผู้ได้รับผลกระทบที่อยู่บริเวณใกล้เคียงพื้นที่ชุมนุมควรเฝ้าระวัง ตรวจสอบ บันทึกข้อมูลผลกระทบที่ได้รับ และข้อมูลสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยงจะเกิดอันตรายอยู่เสมอ
- ผู้ได้รับผลกระทบควรมีช่องทางในการสื่อสารเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงสภาพปัญหาที่กำลังเผชิญและร่วมกันแก้ไขปัญหา
- ในสถานการณ์วิกฤตซึ่งเป็นอันตรายนั้น ประชาชนควรปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำของเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะโดยเคร่งครัด
- การแสดงความเห็นหรือการแสดงออกใด ๆ ควรเป็นไปอย่างสร้างสรรค์อยู่บนฐานของการยอมรับความเห็นต่างและการแสดงออกโดยสุจริตของผู้อื่น
- เมื่อประชาชนทั่วไปหรือผู้ได้รับผลกระทบพบเหตุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรือพบเห็นผู้บาดเจ็บ ควรแจ้งเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เข้ามาดำเนินการตรวจสอบหรือช่วยเหลือโดยทันที
- ไม่เข้าไปในบริเวณที่มีการชุมนุมโดยเสี่ยงไปใช้เส้นทางจราจรอื่น (ถ้ามี) หรือออกจากพื้นที่ชุมนุมโดยเร็วที่สุด เมื่อมีการใช้ความรุนแรงหรือสุ่มเสี่ยงจะเกิดอันตราย
- ไม่แสดงความเห็นต่อเหตุการณ์ชุมนุมในลักษณะที่อาจเป็นการสนับสนุนให้เกิดการใช้ความรุนแรง ความเกลียดชัง และการเลือกปฏิบัติทั้งในพื้นที่ชุมนุม และพื้นที่ออนไลน์
- ระมัดระวังความปลอดภัยอยู่เสมอเมื่ออยู่ใกล้หรือสัญจรผ่านบริเวณพื้นที่ชุมนุมซึ่งมีการใช้ความรุนแรงหรือสุ่มเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย

บทที่ 7

การบริหารจัดการ-หลังชุมนุม

© simarik from Getty Images Signature via Canva.com

บทนี้จะกล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการการชุมนุมที่ดีใน
ระยะหลังการชุมนุมซึ่งเกี่ยวข้องกับการติดตามและประเมิน
ผลกระทบอันเนื่องมาจากการชุมนุมเพื่อคุ้มครองให้ทุกฝ่าย
เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย

เนื้อหาบทนี้กล่าวถึง	หน้า
• การติดตามและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ในการชุมนุม	50
• ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (หลังการชุมนุม)	
- การป้องกันและแก้ไขภัยคุกคามที่เป็นผลจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ	51
- การดำเนินกระบวนการยุติธรรม	52
- การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม	53
- การช่วยเหลือและเยียวยาความเสียหาย	54
• การพิสูจน์ความจริง	55
• การทบทวนการปฏิบัติงาน	55

นอกจากความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินในระหว่างการชุมนุมแล้ว ยังปรากฏผลกระทบจากภัยคุกคามที่เกิดขึ้นภายหลังจากการชุมนุมได้ยุติแล้ว เช่น การตอบโต้ การตีตรา การข่มขู่ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกฝ่ายที่ต้องร่วมกันป้องกัน ติดตามเยียวยาผลกระทบ และสรุปบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการในอนาคต

หลังการชุมนุมเป็นช่วงติดตามและประเมินความเสียหายและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในระหว่างและหลังชุมนุม ซึ่งหน่วยงานของรัฐเป็นผู้มีหน้าที่หลักในการป้องกันและแก้ไขภัยคุกคามที่เป็นผลจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้บุคคลทุกฝ่าย

การติดตามและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ในการชุมนุม

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการชุมนุม

- ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน
- ความเดือดร้อนจากเสียงดังรบกวนเป็นเวลานาน เช่น เสียงประกาศ เสียงจากการใช้กำลังและอาวุธที่เกิดขึ้น
- การรบกวนความเป็นส่วนตัว เช่น การจับกุมหรือหลบหนีเข้าไปในพื้นที่พักอาศัยอันเป็นสถานที่ส่วนบุคคล
- การเผชิญกับเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัยอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพจิตใจ
- ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพหรือการเดินทางสัญจรเมื่อมีการใช้กำลังเข้าจำกัดพื้นที่
- ผลกระทบจากการถูกจับกุมและดำเนินคดี

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหลังการชุมนุม

- ภัยคุกคามพบได้ทั้งในรูปแบบการตอบโต้ การตีตรา และการข่มขู่อันเป็นผลมาจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบซึ่งถือเป็นการใช้ความรุนแรงลักษณะหนึ่ง เช่น การตีตราและคุกคามที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเพศสภาพต่อผู้หญิง เด็กและเยาวชนหญิง รวมถึงกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ
- ภัยคุกคามเหล่านี้พบได้ทั้งในพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ออนไลน์ผ่านสื่อและสื่อสังคมออนไลน์
- การเฝ้าระวังและการรวบรวมข่าวสารด้วยการบันทึกภาพและเสียง การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการระบุตัวตนหรือจดจำใบหน้า การถ่ายทอดสดสามารถทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะประสพกับภัยคุกคาม การตอบโต้ การตีตรา หรือการเลือกปฏิบัติเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งจะป้องปรามหรือสร้างความหวาดกลัวในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบได้
- ภัยคุกคามในพื้นที่ทางกายภาพสามารถเกิดได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเฝ้าติดตามความเคลื่อนไหว การข่มขู่ไม่ให้เข้าร่วมการชุมนุม การเยี่ยมบ้าน การโทรศัพท์หาผู้ปกครอง การข่มขู่ผู้ปกครองไม่ให้อนุญาตเด็กเข้าร่วมชุมนุม รวมถึงการจับกุมและการดำเนินคดีกับผู้ชุมนุมหรือกับผู้ปกครองของเด็ก ตลอดจนเด็กที่ใช้เวลาเรียนไปทำกิจกรรมหรือเข้าร่วมการชุมนุมอาจได้รับผลกระทบโดยการกีดกัน การพักการเรียน การไม่ให้เข้าสอบ และการไล่ออกจากโรงเรียนได้เช่นกัน
- สำหรับภัยคุกคามในพื้นที่ออนไลน์ครอบคลุมทั้งการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) จากการใช้ยุทธการทางข้อมูลข่าวสาร (Information Operation : IO) เพื่อปลุกระดมสร้างความเกลียดชัง การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ การบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร (Fake News) การข่มขู่ การล้อเลียน รวมถึงการเสียดสีด้วยการใช้ถ้อยคำที่เหยียดหยามต่อฝ่ายที่เห็นต่างซึ่งบางครั้งเป็นการตีตราจากอัตลักษณ์ทางเพศสภาพหรือเพศภาวะของบุคคลซึ่งอาจนำไปสู่การเผชิญหน้าและใช้ความรุนแรงต่อกันในพื้นที่ชุมนุมและที่สาธารณะต่าง ๆ ในอนาคต
- ในขณะเดียวกันผู้ปกครองที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็กในการชุมนุมอาจตกเป็นเป้าหมายที่จะถูกตีตรา ข่มขู่ คุกคามด้วยเช่นกัน
- ผลจากภัยดังกล่าว ผู้ชุมนุมหรือผู้ปกครองของเด็กที่เข้าร่วมชุมนุมอาจเกิดความกลัวจะได้รับภัยคุกคามเพิ่มขึ้นอีกหากพยายามใช้สิทธิเรียกร้องตามกระบวนการยุติธรรม จึงปฏิเสธที่จะเข้าถึงการเยียวยาความเสียหายตามกระบวนการยุติธรรม
- นอกจากนี้ภัยคุกคามจากการใช้ภาษาที่มีความรุนแรง ถ้อยคำหยาบคาย หรือภาษาแห่งความเกลียดชัง (hate speech) ได้ส่งผลกระทบต่อบุคคล โดยเฉพาะผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งอาจเกิดการซึมซับจนกลายเป็นยอมรับพฤติกรรมเหล่านี้และนำไปสู่การมีพฤติกรรมเลียนแบบได้
- ภัยคุกคามสามารถเกิดได้จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐและการกระทำของบุคคลฝ่ายอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ชุมนุม ผู้ชุมนุมฝ่ายตรงข้าม ครอบครัวหรือชุมชน และสถานศึกษาด้วย

เมื่อผลกระทบหรือความเสียหายเกิดขึ้น หน่วยงานของรัฐย่อมมีหน้าที่ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลทุกฝ่าย รวมทั้งให้การช่วยเหลือ บำบัด ฟื้นฟู และเยียวยาแก่ผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (หลังการชุมนุม)

การป้องกันและแก้ไขภัยคุกคามที่เป็นผลจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

- ภัยคุกคามในพื้นที่ทางกายภาพอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการเคารพ และคุ้มครองประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่จากการได้ตอบ การตีตรา และการข่มขู่อันเป็นผลมาจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- ภัยคุกคามในพื้นที่ออนไลน์อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งเกี่ยวข้องกับการดูแล คุ้มครอง ปกป้องการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลส่วนตัวของเด็ก และป้องกันไม่ให้เกิดการตีตรา หรือกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์กับคนที่มีความเห็นต่าง และสร้างความเกลียดชังในสังคมออนไลน์ แต่ขณะเดียวกันการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนได้เช่นกัน

การป้องกันและแก้ไขภัยคุกคามที่เป็นผลจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

- คุ้มครองประชาชนจากภัยคุกคามและการตอบโต้ การตีตรา และการข่มขู่อันเป็นผลมาจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบอย่างจริงจังและไม่เลือกปฏิบัติ
- ระมัดระวังไม่ให้มีการดำเนินการที่เป็นการสร้างความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงการกระทำที่มีลักษณะเป็นการทำให้เกิดความหวาดกลัวที่จะใช้เสรีภาพในการชุมนุม เช่น การเฝ้าติดตามความเคลื่อนไหว การข่มขู่ไม่ให้เข้าร่วมการชุมนุม การเยี่ยมบ้าน
- เปิดพื้นที่สถานศึกษาให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมในการแสดงความคิดเห็นได้และต้องจัดให้มีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน เพื่อเป็นหลักประกันว่านักเรียนจะไม่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงไม่ว่ากรณีใด ๆ
- ชี้แจงและสร้างความเข้าใจเพื่อไม่ให้บุคลากรทางการศึกษากระทำการในลักษณะบังคับให้นักเรียนให้คำมั่นหรือกระทำการใด ๆ เพื่อรับรองว่าจะไม่จัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมแสดงออกทางการเมือง
- มีนโยบายเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุมของเด็กและเยาวชนที่ชัดเจน ซึ่งเด็กและเยาวชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบายดังกล่าว
- มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการข่มขู่คุกคามระหว่างกันทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือความเท็จ
- การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและจะต้องไม่ใช้การบังคับใช้กฎหมายในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความเห็นทางการเมือง รวมไปถึงจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เป็นการสกัดกั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หรือเป็นการแทรกแซงหรือละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชน

การดำเนินกระบวนการยุติธรรม

- การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- การแจ้งสิทธิหรือให้สิทธิแก่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานสอบสวน
- การดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ
- การพิจารณาคดีและการปล่อยชั่วคราวของศาลอาญา
- การควบคุมตัวของกรมราชทัณฑ์หรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ

การควบคุมตัว / การแจ้งสิทธิหรือให้สิทธิแก่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา

- แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา
 - สิทธิในการพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
 - สิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
 - สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
 - สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย
- เจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้จับต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับพร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความโดยเจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้จับต้องบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย
- บันทึกภาพและเสียงขณะการจับกุม และแจ้งการจับกุมไปยังพนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการ
- ห้ามนำตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไปควบคุมในสถานที่ซึ่งมิใช่ที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับหรือที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
- แจ้งให้ญาติหรือบุคคลที่ไว้วางใจของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาทราบถึงการจับกุม
- หากมีผู้ต้องหาถูกควบคุมจำนวนมากหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่จะต้องจัดสถานที่ควบคุมขึ้นพิเศษเป็นการเฉพาะคราวนั้น เจ้าพนักงานที่ต้องดำเนินการหรือจัดให้ผู้ถูกจับกุมทุกคนได้รับสิทธิที่พึงมีตามกระบวนการยุติธรรม
- หลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ อันเป็นการขัดขวางการใช้สิทธิของผู้ถูกจับกุมในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย เช่น การไม่อนุญาตให้ทนายความเข้าพบในทันที การจำกัดการเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติ รวมถึงการยึดโทรศัพท์เคลื่อนที่หรืออุปกรณ์ติดต่อสื่อสารของผู้ถูกจับ
- ห้ามการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ การทรมานหรือลงโทษที่โหดร้ายและกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในระหว่างการควบคุมตัว

การดำเนินคดี

- ไม่ดำเนินคดีกับผู้เข้าร่วมชุมนุมหรือผู้จัดการชุมนุมโดยปราศจากเหตุที่ชอบธรรมตามกฎหมาย
- การดำเนินคดีทางอาญาหรือทางปกครองกับผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุมในการชุมนุมโดยสงบสำหรับการกระทำที่ผิดกฎหมายต้องได้สัดส่วน ไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ และต้องไม่เกิดจากฐานความผิดที่ถูกกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ และมีคำจำกัดความที่คลุมเครือ หรือเป็นไปเพื่อปราบปรามการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
- การกล่าวคำปราศรัยทางการเมืองและการชุมนุมที่มีข้อความทางการเมืองย่อมได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออก ซึ่งการตั้งข้อหาและฐานความผิดนั้นต้องคำนึงถึงความได้สัดส่วนและสอดคล้องกับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด และไม่ควรตั้งข้อหาในลักษณะที่เกินจำเป็นหรือเป็นการกลั่นแกล้งอันก่อให้เกิดภาระทางคดีแก่ผู้ถูกกล่าวหาเกินสมควรแก่เหตุ

การปล่อยชั่วคราว

- การสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยคำนึงถึงและให้ความสำคัญแก่หลักการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดและหลักการที่ว่าทุกคนพึงมีสิทธิได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา

การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

การควบคุมเด็กและเยาวชน

- ห้ามควบคุมตัวเด็กโดยพลการอันมิชอบด้วยกฎหมาย
- การจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็กต้องใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น โดยต้องมีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม
- ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างการควบคุมอย่างละมุนละม่อม คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ รมณ์ระวังไม่ให้เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน
- ให้สิทธิเด็กและเยาวชนในการติดต่อกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือครอบครัวโดยทันที
- ให้สิทธิเด็กและเยาวชนในการขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือเรื่องอื่นอย่างเหมาะสมโดยทันที
- ห้ามใช้เครื่องพันธนาการเว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยั้งอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือ เพื่อความปลอดภัยของเด็กและเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น โดยห้ามใช้วิธีการควบคุมที่เกินสมควรแก่เหตุจำเป็น
- ห้ามนำเด็กไปควบคุมไว้ในสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ โดยต้องจัดเตรียมสถานที่พิเศษเป็นการเฉพาะ สำหรับการควบคุมเด็กและเยาวชนแยกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่อย่างเป็นส่วน
- นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายในเวลาสี่ชั่วโมงนับแต่ เวลาที่เด็กและเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
- เปิดเผยสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนต่อสาธารณะ พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ปกครองทราบโดยทันที
- ห้ามการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ การทรมานหรือลงโทษที่โหดร้ายและ กระหตต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในระหว่างการควบคุมตัว

การคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน

- จัดนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และทีมสหวิชาชีพปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนและ ดำเนินคดีต่อเด็กและเยาวชน
- ห้ามเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็ก
- ห้ามการถ่ายภาพเด็กด้วยจุดประสงค์อื่นที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน

การพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีขององค์กรตุลาการในเรื่องข้อพิพาทที่มีเด็กและเยาวชนตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องมีมาตรการ พิเศษให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็กควรคำนึงถึงอายุ การกลับคืนสู่สังคม และ ประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลัก ดังนี้

- การพิจารณาคดีต้องกระทำเป็นการลับและเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้น
- ทำการตรวจสอบการจับกุมเด็กทุกคนว่ากระทำโดยชอบด้วยกฎหมายก่อนการพิจารณาคดี หากการจับ เป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้ปล่อยตัวเด็กทันที
- พิจารณามอบเด็กให้อยู่ในความดูแลของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในระหว่างดำเนินคดีเป็นหลัก และการใช้ อำนาจสั่งควบคุมตัวเด็กในระหว่างพิจารณาคดีต้องเป็นทางเลือกสุดท้ายเมื่อปรากฏเหตุอันจำเป็นเท่านั้น
- ใช้อำนาจสั่งระงับหรือเพิกถอนและกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำที่เป็นผลร้ายต่อเด็ก
- ใช้อำนาจสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมกับความผิดของเด็กแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็ก
- ใช้วิธีการสื่อสารที่เป็นมิตรกับเด็กให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเหมาะสมกับวัย

การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร

- ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนต้องได้รับการสร้างศักยภาพให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาอย่างเหมาะสม

การช่วยเหลือและเยียวยาความเสียหาย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

- ค่าช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา
- ค่าทดแทนแก่ผู้ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกควบคุมตัวระหว่างการพิจารณา แต่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำไม่เป็นความผิด

ขอรับค่าตอบแทนได้ที่

- สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม
- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

การสนับสนุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชน ดังนี้

- การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี
- การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
- การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
- การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

ขอรับค่าตอบแทนได้ที่

- สำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม (ส่วนกลาง)
- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

การช่วยเหลือเยียวยาอื่น ๆ

- กฎหมายกองทุนช่วยเหลือเยียวานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่ให้ ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติในทุกเหตุการณ์
- กฎหมายกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- การให้คำปรึกษาช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยกระทรวงยุติธรรมหรือสำนักงานอัยการสูงสุด
- การจัดสวัสดิการทางสังคม การให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่อกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- การสนับสนุนสิ่งจำเป็นในพื้นที่ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การรับเรื่องร้องทุกข์หรือร้องเรียน และประสานเร่งรัดติดตามการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเรื่องราวร้องทุกข์ โดย ศูนย์ดำรงธรรมทุกอำเภอ / เขต

การช่วยเหลือและเยียวยาความเสียหาย

- การติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์การชุมนุม โดยเฉพาะการดูแลเด็กและเยาวชนในการชุมนุม
- การลงพื้นที่เชิงรุกให้คำแนะนำและแจ้งสิทธิแก่ประชาชนผู้เสียหายตามกฎหมาย
- การจัดตั้งจุดรับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาผลกระทบ
- การประสานระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหาย
- การเปิดพื้นที่รับฟังข้อเรียกร้องและสภาพปัญหาความเดือดร้อนของทุกฝ่าย
- หากผู้เสียหายเป็นเด็กและเยาวชนจะต้องจัดนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาและทีมสหวิชาชีพให้การช่วยเหลือ
- การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงช่องทางการช่วยเหลือเยียวยาของรัฐ

การพิสูจน์ความจริง

การดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม / การตรวจสอบภายในหน่วยงาน

- เร่งรัดดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะเป็นฝ่ายผู้ชุมนุมหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้การดำเนินการต้องเป็นอิสระและตรวจสอบได้
- ดำเนินการทางวินัยและอาญาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นผู้รับผิดชอบในการออกคำสั่งและเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานที่ใช้กำลังและเครื่องมือควบคุมฝูงชนซึ่งไม่เป็นไปตามกฎหมายตามสัดส่วนความรับผิดชอบการกระทำ
- ไม่ดำเนินการทางวินัยและอาญาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานในการใช้กำลังและเครื่องมือควบคุมฝูงชนที่ปฏิเสธไม่ทำตามคำสั่งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งต้องไม่มีการลงโทษต่อเจ้าหน้าที่ผู้แจ้งให้ทราบถึงการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ถูกต้อง

การดำเนินงานขององค์กรอิสระ

- ดำเนินการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐต่อการชุมนุมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ
- จัดทำและเผยแพร่รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ชุมนุมที่เกิดขึ้น
- การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงช่องทางการร้องเรียนเพื่อให้มีการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ

การดำเนินงานของสื่อมวลชน

- นำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการชุมนุมอย่างรอบด้าน เป็นกลาง และมีความอิสระ
- เปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมอย่างรอบด้านทั้งจากผู้ชุมนุม นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อสื่อสารให้สาธารณชนทราบถึงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการชุมนุม

การทบทวนการปฏิบัติงาน

การทบทวนการปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม เพื่อนำไปใช้สำหรับการวางแผนและเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสถานการณ์การชุมนุมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างศักยภาพเพิ่มเติมในเรื่องอื่น ทั้งนี้ การทบทวนการปฏิบัติงานอาจขอความร่วมมือจากผู้ชุมนุมในการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นได้ แต่การเข้าร่วมของผู้ชุมนุมต้องเป็นไปโดยสมัครใจ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มิถุนายน 2567

www.nhrc.or.th